

INTERIEUR

³
· KÁVÉHÁZ ÉS LAKÓHÁZ ·
SZERKESZTI: KOVÁCS BÉLA

31

3.

■ MEGJELENIK HAVONTA KÉTSZER ■

Lapunk egyes számonként kap-
ható: Ranschburg Gusztáv IV.,
Ferenciek-tere 2. — Adorján Test-
vérek VII., Erzsébet-körut 16. sz. —
Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) r.-t.
Andrássy-ut 21. — Róth N. dohány-
tőzsde, Nagymező-utca 31. — Konti
Józsefné VI., Andrássy-ut 29. szám.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
 V. Király-u. 106
 Telefon: 125-08

Interiőr

Megjelenik havonta rendszerint egy-egy évre 20k egyes számmal

a kávéház és lakóház szak- és iparművészeti képei folyóirat szerkeszti Kovács Béla

I. ÉVFOLYAM
 3. SZÁM

BUDAPEST, 1912
 FEBRUÁR 25

A KÁVÉHÁZ ESZTÉTIKÁJA.

„My house is my castle“ — az én házam az én váram: az angol szociális életnek ezt az önmagát kifejező axiomaszerű jellemzését a magyar, speciálisan pedig a budapesti életre egyszerűen ilyképen fordíthatnók át: az én házam az én kávéházam.

A budapesti ember és a kávéház egymáshoz való vonatkozását, egymásrautaltságát immár a közhelyek minden sarokkövéhez odakötötték. Nagyhangu szociális tanulmányok megállapították, hogy Budapest társadalmi életének, gazdasági helyzetének destruktív ereje innen indul ki. Gúnyoros s a szellemi nagyképűséget kicsufoló száz és száz apró napisajtócikk ugyanakkor megállapította, hogy Budapest társadalmi életének sava-borsa, kulturfejlődésének szükséges és vele összeforrt eleme a kávéház. Apró, máról holnapra elvesző sottiseok a szállóigék ezreit röpitették szét a budapesti kávéházakról.

A budapesti kávéház pedig eltúrte a komoly s nagyképű in effigie kivégzést s mosolygott a sottiseok fölött, amelyek falain kívül, de leginkább belül elhangzottak.

Nem kiálthatok fel büszkén ama fentidézett angol szólásformával: mivel házam nincs, de mint kávéházba járó budapesti jövevény évek óta figyelem azt a furcsa valamit, amit röviden „a kávéház és a budapesti ember viszonya“ néven lehetne elnevezni. Ebbe a különös viszonyba mindent beleszóttak, belebeszéltek, csak azt a valamit nem, amit szintén röviden „a kávéház esztétikájá“-nak lehet nevezni. Hosszasabban pedig ilyenformán oldanám fel ezt a tőmondatot. Gondolkozik-e a pesti ember azon, hogy izlésének, esztétikájának több-kevesebb meglevőségére milyen hatással van a modern kávéház! Érezte-e, hogy a modern kávéház (nagy általánosság alapján példálózom) kivált belőle olyan művészi asszociációkat, érzeteket, amelyekhez csak kiállításokon, képtárlatokon, nagyon is művészi izléssel berendezett lakásokban szokott jutni? Analizálja-e a saját énjének azt az öntudatlan kritikáját, amelyet az a kávéház egész

ipari, művészeti, interieurbeli hatására gyakorol! Tudja-e, hogy valahányszor leül a törzsasztala mellé, vagy egy „idegen“ kávéházban ül le, a szeme mindig összefogja a színeknek és formáknak azt a szintézisét, amely harmonikus, vagy disszonáns. Ráésmél-e ilyenkor arra, hogy a nagy falfelületek színösszeolvadásában milyen színfolt nyugtalanítja, hogy a térelosztásban milyen elválasztások, elhatárolások vonják oda jólesően a tekintetét, hol szeretne áttörni tekintetével egy-egy oktalanul s erőszakosan beillesztett falon! Elgondolkozik-e azon, hogy az iparművészet egyik legelemibb szabályának, az anyaghűségnek, melyik tárgy vagy aplikáció vét ellen szörnyű kirívással s melyik adja önönmagát! Hányszor néz bele a kávéházi levegőbe úgy, hogy abban nemcsak a füstöt lássa (vagy mindenáron keresse), hanem a tervező, a berendező izlését, gondolatát is észrevegye! Számot tud-e adni önönmagának arról, hogy ezeknek a modern kávéházaknak a nagy részében nemcsak a pikkoló zamatjának megérzése, a finom falatok iránti inyenccége lett finomabb, hanem valami az énjének abból a részéből is, amit esztétikának, művészi izlésnek nevezünk. A snobizmus elfintoríthatja az orrát az efajta meditálások felett, de a kávéházi lény előbb-utóbb öntudatlanul vagy öntudatosan eljut odáig, hogy mindezt befogadja a gondolatai közé.

Jules Chéret, a nagynevű plakátművész írja valahol, hogy az utcai plakátnak több művészi nevelés az eredménye, mint minden száraz „művészi ránevelésnek.“

Muther pedig pár sorban kategorikusan kijelentette, hogy az utcán térthódított művészet (plakát stb.) egyik hathatós eszköze a mai kor emberének a művészettel való ösztönszerű foglalkozásnak.

A kávéház művészi és izlésbeli esztétikáját, mint hatóokot még nem szedték tételekbe, de ez ránk, kávéházi lényekre igazán nem is fontos. Elég, ha beismerjük s tudjuk, hogy van, hogy a kávéház a mai kor emberének már nemcsak Pillvax-a, ahol igaz hazafias tüzek és jogászfrázisok érlelődtek, nem is csupán pikkoló élvezetére, színházi vacsora elfogyasz-

Iparművészeti és lakásberendezési kiállítás Wien 1911—1912. Lakószoba, Arch. Klaus.
 Kunstgewerbe- & Wohnungseinrichtungs-Ausstellung in Wien 1911—1912. Wohnzimmer v. Arch. Klaus.
 Exposition d'art Industrielle et d'intérieurs d'appartements à Vienne 1911—1912. Chambre pour habitation par Arch. Klaus.
 Industrial and Home-arrangement, Exhibition in Vienna 1911—1912. Living-room. Arch. Klaus.

tására berendezett valami, hanem esztétikai énkünknek a velejárója, ösztönös szükséglete.

Mindenáron a nagyképű esztétaság szemüvegén át nézni a kávéházat s azon át mondani róla kritikai véleményt ép annyira snobizmus volna, mint cinikusan kijelenteni s felállítani tételnek azt, hogy a kávéház ma radjon csak kávéház a régi tradíciók értelmezésében.

Valahol középütt kell keresnünk az igazságot.

Nem kell megilletődnünk még a legizlésebb s legművészebb megoldással készült kávéházban sem. Nem kell rögtön egy-egy sikerült architekturai kiképzésnél Bailli Scott nevét emlegetni, gyakran csaknem mennyezetmagasságba elrejtett kis vázák láttára Tiffany, Gallé nevét rebesgetni, de mivel — a végén mégis csak visszajutottunk a kiindulási pontunkhoz —: my coffehouse is my castle, a kávéház a váram, kastélyom, lakásom, szobám, tehát az izlésemnek, esztétikámnak is legyen valami vonatkozása a kávéházzal és megfordítva . . .

Iván Ede.

AZ ANYAGSZERŰSÉG KÉRDÉSE.

Irlta: Jaschik Álmos.

Kérdés . . .

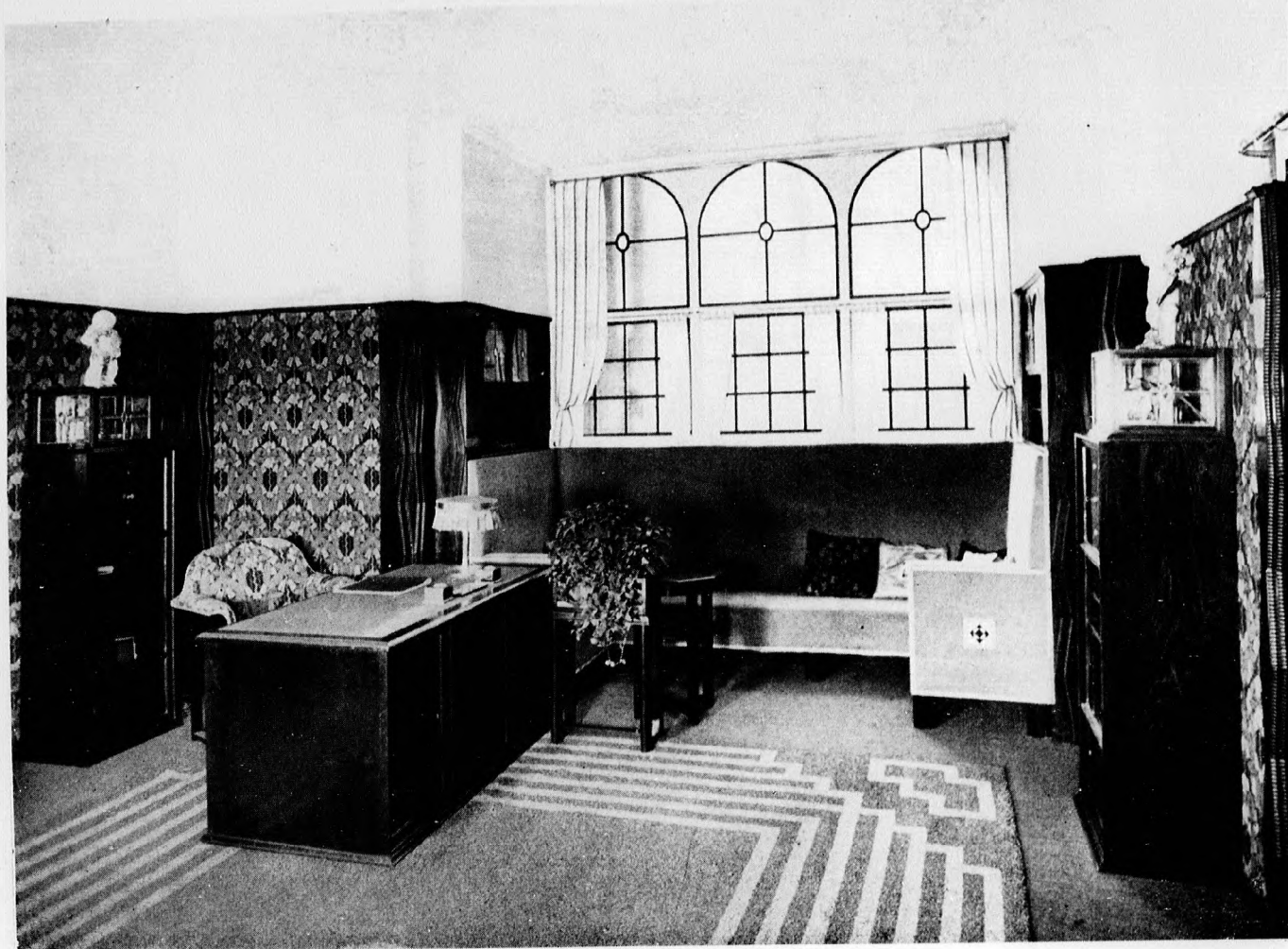
Vajjon igazán az-e? Vajjon habozás nélkül irhatjuk-e le ezt a szót, amely már az első pillanatra is profanizálni látszik az anyagstílusnak szinte tételes igazságát? Vajjon szabad-e kérdésről beszélnünk ott, ahol a hagyományok és tapasztalatok végtelen sora a döntő ítélet szavainak erejével hozza egymással szerves összefüggésbe a szint és a formát az őt hordozó anyagnak vegyi és fizikai tulajdonságaival? És e tulajdonságok tiszteletben tartását miként értelmezhetjük? Tekintsük-e azt a tervező-művész formaalkotó munkája béklyójának, vagy pedig minősítsük olyan művészi feltételnek, amelynek gondos kielégítése értéktöbbletként járul a művészi munka becséhez?

Ha a látszatnak hinnünk lehetne, úgy mindezeket a kérdéseket tisztázottaknak kellene vennünk. Iparművészeinkről nem is szólva, magának a nagyközönségnek is tiszteletreméltó százaléka tanulta meg már azt a bizonyos különbséget, amely pl. a kő- és fémkarakterű formák között jelentkezni látszik és ítéleteiben jelentékeny szerepet igyekszik biztosítani az anyagszerűség szempontjainak.

Csak hogy ezzel kapcsolatban felmerül egy kérdés, amely az anyagszerűségnek látszólag tisztázott kérdését alapjában támadja meg. Az anyagnak vegyi és fizikai tulajdonságait tiszteletben tartó formaképzésnek esztétikai határait napról-napra halványabb sejtésekké mossa az anyagmegmunkálásnak technikailag tökéletesedő eszközei. Az iparművészet formavilágának anyagok szerint való tagolódását a géptechikai fejlődés egyre felösmerhetlenebbé teszi. A halmazállapot és struktúra különbsége már ma is csak a hagyományokban él, de valóban alig jelent akadályt vagy különbséget az anyagszerűség karakterének kidomborítására első sorban hivatott eszközök szempontjából. Bonyolítják az anyagszerűség „befejezett”-nek vélt kérdését az egyre nagyobb számmal forgalomba hozott műanyagok is. Új anyagok feltalálása és műipari felhasználása, technikai megmunkálásuknak gépsegítséggel erősödött bravurja ma már igenis számottevő tényezői a tervezés művészetének. Az pedig, hogy ennek az új és idegenszerű anyagvilágnak műipari értékelésétől a modern esztétika még huzódozik, — határozottan érthető. Az évszázadokon

át szinte tételes törvények tömegévé jegescedett anyagesztétika annyira szükségszerű elemévé tette a fizikai anyag tiszteletét az iparművészet fejlődésének, hogy ma még talán kevesek tudnának elképzelni egy olyan műipari formaképzést, amely az anyag gyakorlati értékű tulajdonságainak egyszerű tudomásulvételével, az anyagszerűség kultuszának mellőzésével, művészi értékű termékeket alkosson. Elképzelhetetlennek látszik, hogy az anyagszerűség nem föltétele, hanem csak egy bizonyos, — lassan a múltba vesző — szempontja lehessen a tervezés művészetének. Pedig a mai, általánosan értelmezett anyagszerűség vagy anyagstílus lényegileg a legcsekélyebb mértékben sem velejárója, vagy éppen fokmérője a művészi értéknek. Legfeljebb mint kísérelés jellemezték a fejlődésében a műipart és csakis ennek révén nemesedett — nyilvánvalóan téves értelmezés eredményeként művészi feltétellé. Az anyagmegmunkáló eszközök kezdetlegességének idején érthető volt, hogy az anyagok természetes sajátosságai hangsúlyozottan jutottak érvényre s így az a munka, amely e kezdetleges szerszámok alól kikerült, inkább a természetes struktúra, mint a művészi megmunkálás bélyegét viselte magán. Mert ott, ahol egy tökéletlen eszköz félve érinti az anyagot, ahol ez az anyag csak erős fizikai munkát igénylő fáradsággal áll szolgálatába az általa kifejezendő művészi gondolatnak, ahol tehát maga az iparos is csak azokkal a formákkal ösmerkedhet meg, amelyek kezdetleges eszközei alatt, a megmunkálásnak ellenálló fizikai tulajdonságokkal vegyülten kelnek életre, ott bizony nagyon egyszerűnek és szolgáinak kell maradnia a formák jellegének is.

A modern munkagépek asztalán gyurható viasszá, játszva szeletelhető papirossá válik a fém, a fa, a kő, szabaddá a tervező fantázia, korlátlaná a formaképzés. Ha pedig a nyers anyag természetes makacságán mégis megtörnének a gépizmus ereje, akkor megjelenik a modern műipar legerősebb támaszának, a kémiának a diadala: a műanyag. Itt törnek pozdorjává az anyagszerűség legendás törvényei. Mert azt állítani, hogy valamely anyag anyagszerűtlenül is megmunkálható, vagy beteg előítélet, vagy rajongó anyagimádat. A természet műhelyéből közvetlenül felhasznált anyagok abban a pillanatban elvesztik anyagszerűségük jellegét, amint azokat szerszámmal megérintjük. Mert ha „anyagszerű”-nek fogadjuk el

Iparművészeti és lakásberendezési kiállítás Wien 1911—12. Lakószoba. Arch. Adolf Otto Holub.
 Kunstgewerbe- & Wohnungseinrichtungs-Ausstellung in Wien 1911—1912. Wohnzimmer. Arch. Ad. Otto Holub.
 Exposition d'art Industrielle et d'intérieurs d'appartements à Vienne 1911—12. Chambre pour habitation par Arch. A. O. Holub
 Industrial and Home-arrangement, Exhibition in Vienna 1911—12. Living-room, Arch. A. O. Holub.

azt, hogy hengeralku fatörzseket deszkákra, kockákra, tömbökre szeleteljünk s ezáltal a szerkezetükből önként következő hengerformát meghamisítsuk, akkor semmi ok nincs arra, hogy ezt az így nyert fatömböt a technika minden rendelkezésünkre álló eszközével tovább formáljuk. És anyagszerű minden forma, amely az anyagból kiváltható, mert ha nem volna anyagszerű, úgy az abból az anyagból elkészíthető nem is lenne. Az anyag fölött való uralom s a formaképzés technikai biztonsága, mint végcél irányítják a műipar fejlődését. Cél, tartósság és a művészi hatás szempontjaitól eltekintve, az egyes anyagok között ma már csak olyan fizikai különbségek vannak, amelyeknek megszüntetése a géptechnika fejlődésétől, máról-holnapra várható. Elfogultság nélkül könnyen belátható ugyanis, hogy az a körülmény, hogy én egy bizonyos anyagot — alkalmasabb megmunkálási eljárások híján — csakis egy bizonyos módon tudok művészi gondolat hordozójává avatni, nem lehet művészi előny, hanem technikai fogyatékoság.

A fogyatékos eljárások által pedig lehetetlen olyan foku anyagösmeretet szerezni, hogy az az anyagszerűség megítélésének és törvényé avatásának alapjául szolgáljon. Az természetes, hogy pl. a fa megmunkálásának módjaira nézve évezredes tapasztalatok vannak, tehát az, amit ma fajellegetnek mondunk, az ezekkel a tapasztalatokkal logikusan egyezik. Csakhogy viszont azt, hogy ezek a különben tiszteltreméltó tapasztalatok mennyire távol vannak a faanyag jellegének alapos megösmerésétől, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy ennek az anyagnak a feldolgozása, a minden ipari fejlődést irányító munkagépek tökéletesítése által, egyre újabb és újabb lehetőségekkel gyarapodik, egyre tágabb teret nyit a tervező művészeknek, egyre több ösmeretet nyújt a faanyag műipari értéke szempontjából, tehát egyre több rést üt az anyagszerűségnek évszázadok súlya alatt nyögő törvényein.

Hangsúlyoztam és ezt ismételtelen megteszem, hogy a művészi kiképzés lényege: a művészi szép nem

Iparművészeti és lakásberendezési kiállítás Wien 1911–12 — Az uriszoba kandalló-sarka. Arch. A. O. Holub.
 Kunstgewerbe- & Wohnungseinrichtungs-Ausstellung in Wien 1911–12. — Kaminecke des Herrenzimmers v. Arch. A. O. Holub.
 Exposition d'art Industrielle et d'intérieurs d'appartements à Vienne 1911–12. — Coin pour cheminée dans la chambre du maître par Arch. A. O. Holub.
 Industrial and Home-arrangement, Exhibition in Vienna 1911–12. — Chimney-corner of gentleman's room. Arch. A. O. Holub.

áll vonatkozásban sem az anyaggal, sem annak hangsúlyozásával. A művészi szép, mint szellemi termék nem függ, de nem is függhet egy felületesen ösmert anyagnak természetes tulajdonságaitól. A márványnak az ereze pl. geológiai kepződmény, természeti tulajdonság, lényegileg ösmeretlen erők eredménye; művészi szempontból azonban színteljes és szeszélyes, véletlenszerű játék, melyeknek hangsúlyozott érvényesítése, egy különben művészi terv nyomán készült tárgyon, nem szükségszerű feltétel. Csak egy pillantást vessünk a görög művészetre, a művészi formában megjelenített legtökéletesebb klasszicizmusra és mindjárt e helyütt, a művészet történetének első lapjain leolvashatjuk a művészi gondolat fölényes győzelmét az anyag felett. Fájdó érzéssel, ma még félénken és titokban, de kénytelenek vagyunk beösmerni, hogy művészi atyamestereink nem átalították színekkel, festéssel diszíteni a márványszobraikat és e cselekedetükkel határozottan kellemetlen helyzetbe hozni az utókornak egyébként jóhiszemű esztétikusait. Mert ezzel, ugyebár a „klasszikusan nemes márványba

véselt gondolat“, mint téves logika eredménye ködfátyolként omlik szét és helyét elfoglalja a szoborfestészet, dekoratív színekkel festett alakjaival, a mindig hideg és élettelen márványnál százszor beszédesebb, melegebb és közvetlenebb hatású remekműveivel. Azt hiszem, hogy ez a tény nem szorul e sorok keretébe amugy sem illeszthető bizonyításra; legalább is azokkal szemben nem, akik a színesen érző és színesen látó, kelettel érintkező, elegáns kulturnépet színekben és képekben pompázó irodalmuk ragyogó fényén át szemlélik. Ez esetben pedig nem maga a pusztán történeti tény az, ami az anyagimádás mogokolatlanságát bizonyítja, hanem az a benne megnyilatkozó művészi gondolat, mely előbbre helyezi a művészi formák korlátlan kivitelét a márványnak inkább költői, mint észszerű nemességével szemben. Ami folytatólag csak amellettsé bizonyít, hogy adott esetekben, különleges művészi cél érdekében semmi sem akadályozza a márványnak természetes hatásában való érvényesülését.

(Folyt. köv.)

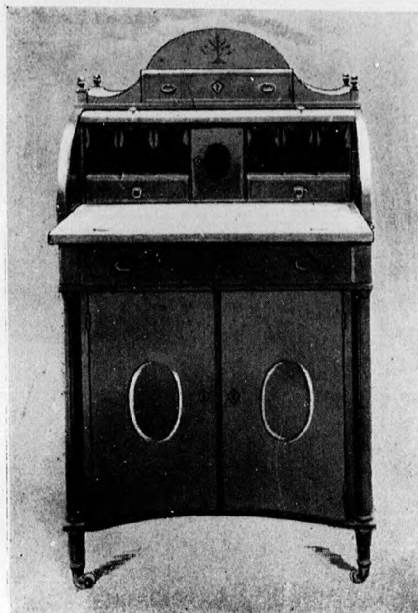

Az 1911—12. bécsi iparművészeti és lakásberendezési kiállítás. — Hálószoba, báró Kraus Fr. építészeti tanácsostól.
 Kunstgewerbe- & Wohnungseinrichtungs-Ausstellung in Wien 1911—12. — Schlafzimmer v. Baurat Fr. Freiherr v. Kraus.
 Exposition d'art industrielle et d'intérieurs d'appartements à Vienne 1911—12. — Chambre à coucher pr. Arch. Fr. de Kraus.
 Industrial and Home arrangement, Exhibition in Vienna 1911—12. — Bedroom: Design, by Baron Fr. Kraus, Government Surveyor of Works.

AZ ÚJ LÁMPÁK.

Amikor híre jött, hogy a székesfőváros is belátta, hogy egy fejlődő metropolis főutait nem illik pislogó mécsekkel és fagygyertyával világítani és elhatározta, hogy ragyogó ivlámpa-sorral fogja a forgalmasabb útvonalakat szegélyezni, egy pillanatra, de csakis egy pillanatra eszünkbe jutott az a bolondság, hogy utcáink külső képének ez az újabb motivuma fog-e többet jelenteni annál, amit egyszerűen csak „lámpának“ neveznek. Azt hittük, mindezt persze csak egy pillanatig, hogy épületek, hirdetőoszlopok, utca-jelző táblák és sok más ezer izléstelenség hatóságilag is megelégetetni méltóztatott és az, ami ezentul hivatalos kezdeményezés folytán az utcára kerül, legalább megközelíteni, legalább sejtetni látszik némi esztétikai törekvést. Egy utcalámpa nem nagy dolog. Egy vasoszlop, kinyúló karral, rajta az ivlámpa gömbjével, — semmi egyéb. És mi el tudunk képzelni egy városi tanácsot, mely művészileg szépet, formailag

kellemeset és anyagszerűt nyújtani nem tud, vagy nem akar, és lelkifurdalás nélkül odacövekelte a járdák mentibe egy sor csupaszas vasdorongot. Ez ugyan nem szép, de viszont nem is akar annak látszani, vagy pláne az lenni. Ámde, amikor a csupaszas egyszerűségű vasoszlopok helyett lehetetlenül diszített, formailag undorítóan banális, arányaikban át nem gondolt vascsövek sorakoznak égnek meredve utcák-szerthe, amikor hangot talál a megbotránkozás, a hivatalosan utcára cipelt izléstelenségnek eme újabb vasba öntött remekei miatt, lehetetlen azzal a szerény kérdéssel nem fordulni a tekintetes Tanácshoz, hogy ki felelős az esztétika ellen elkövetett eme újabb merényletéért, kinek az ajánlatára cikornyásodik el a nyolcvanas évek divatja szerint egy modern vasipari termék, miért nevel a főváros a maga ipari szakiskoláiban tervezni tudó műiparosokat, ha mindjárt az első alkalommal, ahol egy modern ipari technikának a megszólaltatásáról van szó, sutba veti a modern iparművészet minden igényét, sutba veti a

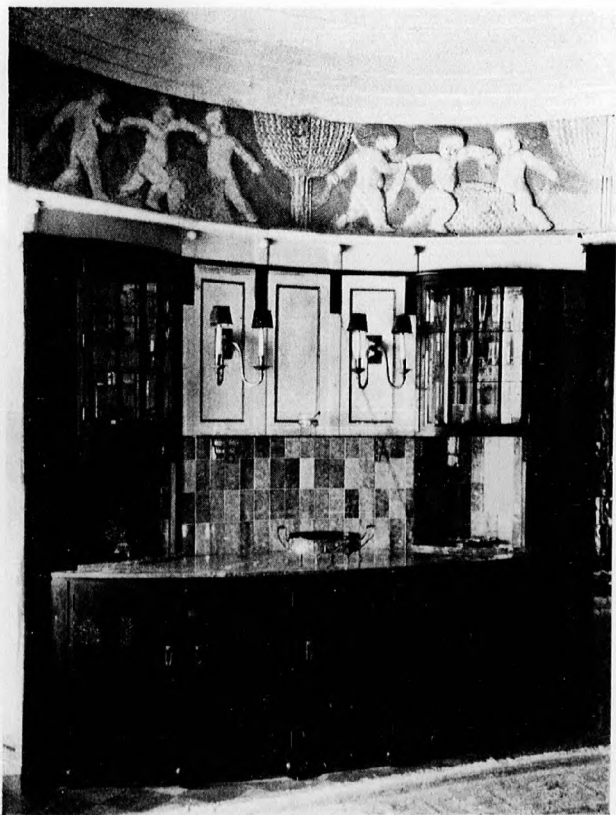
A budapesti Iparművészeti múzeum új szerzeményei a berlini Gerhard-féle aukción.
 Anschaffungen für das Budapestener Kunstgewerbe-Museum, auf der Gerhard'schen Auktion in Berlin angekauft.
 Achats faits à la Vente aux enchères Gerhard à Berlin pour le Musée d'Art industriel à Budapest.
 Acquisition for Industrial museum of Budapest, bought at Gerhard's auction in Berlin.

magá milliók árán képzett műiparosainak izlését és szaktudását.

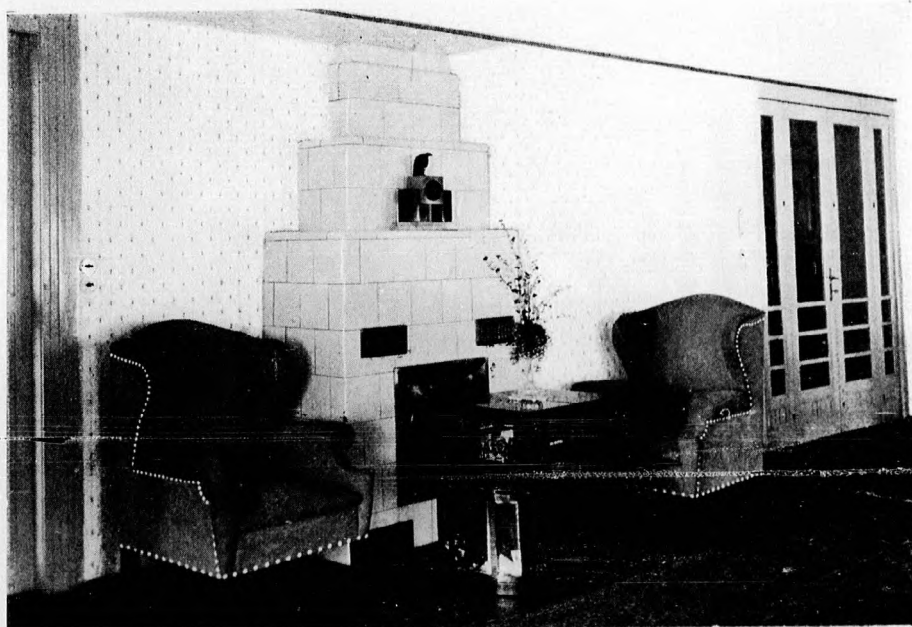
Egy séta a Kálvin-téren meggyőz mindenről. Az ugynevezett aszfalt-szigetekre most szerelik a szép pirosra aláfestett ivlámpákat. Méltók minden iparművész és műiparos figyelmére. Olyan konstruktív vasdekorációk és elmésen pörgetett vaslécek tanulmányozásában telhetik gyönyörűsége, amelyeket különben csak egy hetvenes években épült dob-utcai bérház cselédlépcsőjének vaskorlátján élvezhet. És ugyanattól a Kálvin-tértől, ahol ilyesmik történnek, alig pár lépésnyire emelkedik egy piros téglából rakott épület, amelyre közel egy negyed milliót költ a főváros, hogy tervezni tudó, iparművészileg képzett iparosokat neveljen a — kultur-statisztika számára. És ez a statisztika kitűnő, iparművészeink és műiparosaink, hála Istennek, vannak, az ivlámpák pedig égnek és világítanak. Kell-e ennél több? . . .

□ □ □

KISPLASZTIKAI KIÁLLÍTÁS AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN. A Szent György Céh kisplasztikai szakosztályának az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban rendezendő kiállítása, melyen mintegy 4000 drb. műtárggyal közel 100 kiállító vesz részt, március hó 5-én nyílik meg. A kiállítók között vannak magános műgyűjtők, azonkívül fővárosi és vidéki múzeumok s gyűjtemények. A kiállítás illusztrált katalógusának összeállítása és ennek kapcsán a beküldött anyagnak rendezése már folyamatban van.

Interieur. Tervezték Löffler Sándor és Béla műépítők Budapest.
 Interieur. Nach Entwurf der Architekten Sándor und Béla Löffler.
 Interieur, projeté par Arch. Sándor et Béla Löffler, Budapest.
 Interior designed by the Budapest Architects Sándor und Béla Löffler.

Interieur, terveztek Löffler Sándor és Béla műépítők, Budapest.
Interieur, nach Entwurf der Arch. Sándor und Béla Löffler, Budapest.
Interieur, projeté par Arch. Sándor et Béla Löffler, Budapest.
Interior, designed by the Budapest Arch. Sándor and Béla Löffler.

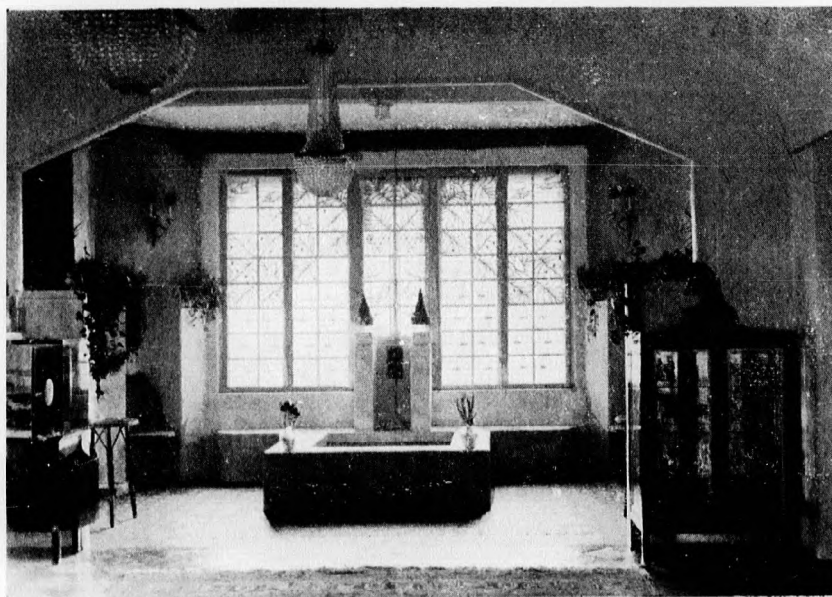
TAVASZI VÁSÁR A — VIGADÓBAN. A tavaszi vásár rendező-bizottsága körülbelül két hete, hogy a napilapok útján arról értesítette a közönséget, hogy a szokásos tavaszi vásárt ebben az évben a Vigadóban tartja meg. Vajjon ez a terv fennáll-e még, vagy változik-e április 18-ig, azt nem tudjuk. Elég azonban, ha azt tudjuk, hogy ilyen tervről csak egyáltalában szó eshetett. A hely szempontjából ez a választás kifogástalan. Esztétikai, azaz inkább kulturszempontból azonban korántsem az. A városligeti iparcarnoknak e célra való alkalmatlanságát a kereskedelmi forgalom helyi körülményei már a múlt évben megindokolták. Ez volt-e vajjon az oka a helycserének, vagy valami más, az szintén nem derült ki a rövid kommunikékból. De bármilyen ok kényszerítette is a rendezőseget arra, hogy az idén egy új ideiglenes hajlékot keressen, már magából a pusztá tényből is leszűrődik az az ismételt tanulság, hogy Budapestnek, az ország kulturközpontjának nincsen ipari kiállításokra alkalmas helyisége. Sajnos, ez a tanulság sem új. Előttünk állott már az első lakásművészeti kiállítás alkalmával is, amikor iparművészeink szükséghajlék kulisszái közé zsufolták interieurjeiket és előttünk áll most, amikor iparosaink is vándorcigány módjára járnak be a fővárost, hogy munkásságukat megillető keretben mutakozzanak be a kereskedő világnak s a nagyközönségnek. Ipari és kereskedelmi életünknek a sok között ma talán az a legfontosabb igénye, hogy állandó épülete és kiállítási helyiségei legyenek, mint vannak külföldön. Mert végre a technológiai iparmúzeum helyiségei még az ő állandó géptechnikai gyűjteménye számára is tulszerények és még inkább azok a szabad teret, forgalomlebonyolító folyosókat és vészkijáratokat igénylő lakberendezési kiállítás részére; a Vigadó is alkalmas lehet hangversenyek, bálók és jótékonycélu bazárok céljaira, de arra, hogy a minél tágasabb területet, egésznapos forgalom mellett állandó szellőztetést kívánó vásárhelyiségül szolgáljon, igazán csak a végszükség teszi alkalmassá. Építészeti szempontból is egészen speciális

elrendezést követel egy olyan helyiség, vagy épület, melyben tűzveszélyes, vagy könnyen égő anyagok vannak felhalmozva s amelynek nem egyhelyen ülő hangversenypublikuma, hanem fel s alá tolongó közönsége van. A lakásművészeti kiállítást egy izben csak a dicséretreméltó éberség mentette meg attól, hogy rövidzárlatból kifolyó tűzkatasztrófa áldozata legyen, a kétségtelenül bentrekedő közönséggel együtt és ugyanaz a lehetőség áll előttünk a vigadóbéli tavaszi vásárban is, talán még súlyosabb melléklehetőségekkel párosulva.

És ezek nem pusztán rémképek, hanem olyan körülmények, amelyekkel számolniok kellene, vagy már régebben számolniok kellett volna mindazoknak, akik felelőseget vállalnak egy alkalmatlan helyre összetömörített emberek százainak a testi épségéért. Mert talán nem is a helyiség esztétikai stilszerűsége szempontjából kell bírálunk ezt a kérdést, hiszen hangversenyt lehet rendezni akár a központi vásárcsarnokban is, van ott is hely bőven, — hanem keresnünk kell a mögötte levő lehetőségeknek és következményeknek gyakorlati értékét is. Az mégis csak keserves dolog volna, ha az állandó iparkiállítási pavillon érdekében indítandó mozgalom ötlete egy bálteremben rendezett vásárnak esetleges tragikus fordulatából sarjadzana ki.

AUKCIÓ A NEMZETI SZALONBAN. A Szent György Céh X. művészi aukcióját március hó 1., 2. és 3-ik napján tartja a Nemzeti Szalonban, ahol ez alkalommal Thomka Gyula hagyatéka kerül árverésre. A gyűjtemény, az aukciót megelőzőleg, február 25—29-ig tekinthető meg 1 korona belépődíj mellett.

A BÉCSI IPARMŰVÉSZETI ÉS LAKBERENDEZÉSI KIÁLLÍTÁS anyagának bemutatását folytatjuk e számunkban. A páratlanul gazdag kiállítás — amelyről már beszámoltunk — nemcsak a szakembernek, hanem a laikusnak is sok érdekes tanulságot nyújt s ez a tény magyarázza meg, hogy a kitűnő felvételekben reprodukált berendezést e számunkban még szükségesnek tartottuk bemutatni.

Interieur. Tervezték Löffler Sándor és Béla műépítésszek Budapest.

Interieur. Nach Entwurf der Architekten Sándor u. Béla Löffler, Budapest.

Interieur projeté par Arch. Sándor et Béla Löffler, Budapest.

Interior designed by the Budapest Architects Sándor and Béla Löffler.

Kávéház

ÜZLETI ÉLET FIUMÉBAN.

Nem is olyan régen volt az, hogy a Fiuméba induló utas még az uton látta jónak táviratilag gondoskodni éjjeli szállásáról. Az ottani élénk forgalom, a kevés szálloda megokoltá tették ezt az elővigyázatot.

A kávéház, a szálloda jó üzlet volt. A tulajdonosok megszedték magukat vagy jó áron adták el üzletüket, hogy az ily módon szerzett vagyont új ötletekkel veszítsék el, esetleg gyarapítsák.

Ma már másként áll az ügy! Nem kell sem előrelátás, sem távirat, mert nem hinném, hogy csak egyszer is megtörtént volna bárkivel is, hogy hajléktalanul lett volna kénytelen egy éjet eltölteni. Az itteni szállodák forgalma sehogysem felel meg az érdekeltek várakozásának, megszűnt virágzó, nagy hasznot hajtó vállalkozás lenni és egynehány régi, jőnevű üzlet kivételével vegetál, pang és a konzekvens hanyatlás útján van.

És vajjon mi az oka ennek?

Én, aki a helyi viszonyokat ismerem, régi konnexionokkal rendelkezem és ezt az üzleti vérkeringést figyelemmel kísérem: két körülményben vélem felkelni e szomorú visszafejlődés magyarázatát.

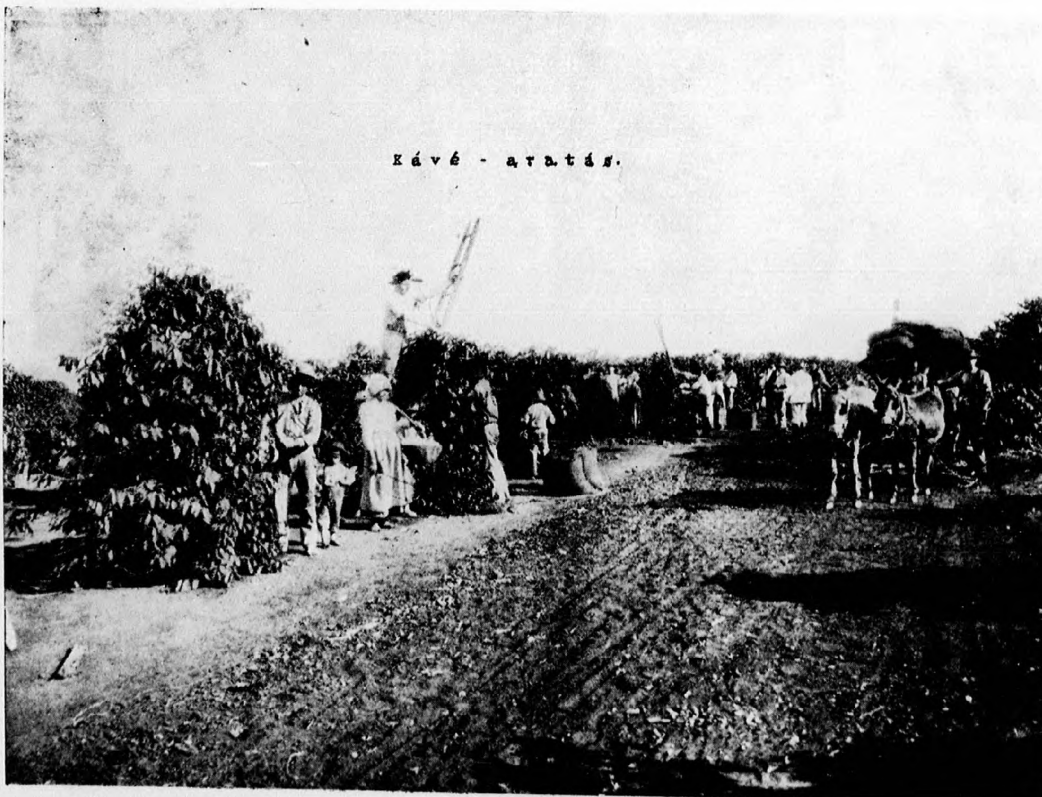
Mindkét ok olyan, mely közvetlenül érinti patriotikus gondolkodásunkat és nagyon alkalmas arra, hogy az eddig színigazságnak hitt helyzetet a maga kellemetlen, rut valójában tárja fel.

Hiszen szívesen hisszük a szépet, szívesen szövünk a magunk bűne fölé rózsaszín fátylat, de az „üzlet” nem tűr meg optimizmust és kiveti magából a hazugságot!

Az eredendő főbaj az, hogy a mindenkori kormányok milliói — melyeket kisebb-nagyobb csetepaték árán fordíthattak Fiume kereskedelmének felvirágoztatására — nyomtalanul tűntek el az öbölben; mert Fiume mint tengeri kikötő egyáltalában nem számottevő, sőt a nagyvilági kóborlásaim emlékeiből alig tudok hirtelen nálánál jelentéktelenebbet kihámozni. Hajóforgalma — eltekintve az államtól drága pénz-

zen teremtett néhány tengerentuli és földközi tengeri magyar hajójáráttól, továbbá az állami szerződésekkel kikényszerített hajótól — nem más, mint a szomszédos fürdők és kiránduló helyeket ellátó néhány kis parti gőzös és istriai bárka.

Igy tehát az idegenforgalom úgy a szállodai, mint egyéb közgazdasági üzletág szempontjából jelentéktelen és legfeljebb az osteriák és pálinkamérések forgalmát növeszti. Az abbaziai átutazókat nem számíthatjuk, hiszen ezek jelentékeny részét az abbaziai villanyos amugyis Mattuglie felé terelte. A nagy költ-

KÁVÉ - ARATÁS.

séggel fentartott dalmáciai hajójárat nem ér egy fatatkát sem, mert az igazi luxus-forgalmat a trieszti kikötőből induló nagyobb és kényelmesebb Lloyd-hajók bonyolítják le, melyek Fiumét nem is érintik.

Igy fest hát a „Magyar Tengerpart“ vagy az „Adria gyöngye“ nemzetközl és közgazdasági szempontból megvilágítva. Hogy ez nem frázis, hanem szomorú valóság, azt legjobban a Fiumében legutóbb előfordult nagy számu fizetésképtelenségi eset is sötéten illusztrálja.

Hogy politikai tekintetben milyen felesleges volt a magyar kulturális céloktól elvont milliókat a tengerbe dobni, erről nem is beszélünk, mert ez nem tartozik lapunk hasábjaira.

Most rátérek a másik főokra, amely a mi szakmánkat sokkal intenzívebben érdekli, mert ebben sok hasonlatosságot fogunk találni más magyar vidéki város hanyatlási processzusával. Szóval, rá fogunk ismerni önmagunkra.

Mikor Tisza István mint miniszterelnök a „Cunard“ társasággal a fiumei hajójáratokra vonatkozó szerződést megkötötte, Fiumében élénkebb fellendülés volt észlelhető.

A szállodák, a vendéglők és kávéházak üzletmenete összehasonlíthatatlanul élénkebbé lett és mintha tényleg az a régóta sóvárgott gazdasági fellendülés, a „szebb jövő“ következett volna a városra.

De ez a pezsgés nem tartott sokáig, mert haj — és ez, amit most mondok, nehezemre esik leírnom, de igaz — jött a magyar invázió, mely egyesülve néhány fiumei, kapzsi gründolóval, tönkretette az itteni virágzó szállodaipart.

Legelőbb is egy sörkereskedő építtetett egy ötemeletes szállodát. Ha pályadíjat tűztek volna ki arra a témára, hogy hogy lehet egy szállodát legrosszabbul megépíteni, úgy semmi kétség aziránt, hogy azt ez a fiumei szálloda építője nyerte volna el.

Képzelnék el egy modern felszereléssel megépített szállodát, ahol nincs vendéglő, nincs kávéház, de a földszint és az első emelet megrakodva bolthelyiségekkel és a szálloda bejáratát a fiumei ben-szülöttek is csak hosszas kérdezősködés után találják meg.

Ugy-e bár, mi sem természetesebb annál, minthogy az illető a szállodát magyar embernek adta bérbe és a berendezéssel is ezt a jó magyart boldogította.

Más. Egy fiumei, illetve susáki varga, ki a bőrkészítésen milliókat szerzett, szintén megirigylte a fiumei szállodák régóta várt jobb

üzletmenetét és elhatározta, hogy szállodát fog építtetni.

Fel is építette azt, de sajnos, a fentebb leírt szállodához teljesen hasonló szakszerűséggel.

Azaz, hogy nem ugyanugy, mert itt az épület hátsó része az örültek házához van hozzáépítve és az udvari szobákban lakó utasok a tébolyodottak hangversenyében egész éjjel belépődij nélkül gyönyörködhetnek.

Hát van-e annál természetesebb dolog a világon, minthogy ezt is magyar ember bérelte ki, még pedig olyan áron, hogy a második negyedben már nem tudott házbért fizetni. Egy kis kilakoltatási per, ebben az esetben visszalakoltatási per és közvetlen utána a nagystilű vállalkozó-bérlő üres kezekkel és zsebekkel került Budapestre.

Más. Egy kávéház bérlője — természetesen magyar ember — egy éjszaka azt álmodta, hogy ő szállodás volt. Reggelre már szűk volt számára a kávéház és 24 óra múlva már el sem tudta magát képzelni szálloda nélkül. Ki is bérelte a „másik“ szállodával szemben levő helyiséget. (Hamisítatlan pesti módszer.) Hogy a „másik“ szállodás is magyar ember, az csak élénken igazolja azt a jó magyar közmondást: „leben und leben lassen“.

Nem sok időbe telt, megnyílt az ő szállodája is. Amilyen arányban szaporodtak a szállodák, ép oly arányban apadt a forgalom és most vándor, kit utad Fiuméba vezet, ne rendelj oh szobát sürgönyileg. Kár a harminc krajcárért!

K. B.

*

A fiumei kávéházakról jövő számunkban fogok referálni.

Az ujonnan berendezett „Royal“ kávéház Sopron.
Das neu eingerichtete Café „Royal“ in Sopron.
La Café „Royal“ à Sopron nouvellement installé.
The new installation of „Royal“ Café in Sopron.

SOPRON.

Hazánk nyugati részének egyik legtekintélyesebb kulturális központja Sopron. Lakossága kb. 30 000-re rug és csaknem mind intelligens polgár, kereskedő, iparos. Ami azon felül van, az legnagyobb részt diplomás ember, mert a város — kivéve az egyetemet, — mindenféle más polgári, egyházi és katonai tanintézetben bővelkedik.

És dacára mindezen kedvező konjunkturáknak, dacára annak, hogy Sopronban egy élénk kávéházi életnek minden alapfeltétele felfalálható, ebben a városban kávéházi élet egész a legujabb időkig nem volt.

Volt ugyan a városnak négy-öt olyan helyisége, ahol kávé is mértek és a címtáblára rá is volt írva, hogy kávéház, mindazonáltal ezek egyetlen helyre csoportosítva se adtak volna ki egy jókora kávéházat. Vállalkozó üzletemberek már foglalkoztak is egy nagyszabásu kávéház megalapítási eszméjével, de alkalmas helyiség híján a terv mindig csak terv maradt.

Megakadályozta még a terv megvalósulását a közeli Ausztriából ideplántált numerus clausus is, mely Sopronban még a dicsőséges céhrendszer hagyatéka.

A közszükséglet nyomását érezve az itteni „Pannonia“ szálloda tulajdonosai, szállodájuk földszintjén

Az ujonnan berendezett „Royal“ kávéház Sopron. — Das neu eingerichtete Café „Royal“ in Sopron.
La Café „Royal“ à Sopron nouvellement installé. — The new installation of „Royal“ Café in Sopron.

HIRDETÉSEK

“ASBESTIT”

a jelenkor legjobb hézagmentes asbestpadlója és faburkolata, gyártja a Magyar Asbestit Padlógyár

Rácz József

BUDAPEST, VII., ELEMÉR-UTCA 11.

Telefon 63-24.

SZIMON ISTVÁN

csemege, fűszerek és italok áruháza. — Évek hosszú sora óta a legtöbb és legelölkelőbb szálloda, vendéglő, kávéház stb., stb. szállítója.

Villamos hűtőházak, kávépörkölt stb.

A cég áruházai Budapesten: V., Váci-körut 12, V., Váci-körut 60, VI., Bajza-utca 16. Központi irodák és raktárak: V., Akadémia-utca 7.

HERCEGH ÉS FODOR

URI- ÉS NŐI DIVATÁRUHÁZA

BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-ÚT 24.

Menyasszonyi kelengye 200 kor.-tól kezdve. Uri kelengye, leány- és fiu-intézeti kelengye, valamint vásznak, ruhakelmék, szőnyegek, szövött- és rövid-árak, ugyszintén összes női- és uri fehérneműek és szükségleti cikkek legolcsóbban beszerezhetők.

KIVÁNATRA TELJES ÁRJEGYZÉKKEL SZOLGÁLUNK.

KASZÁS MÁRTON ÉS TÁRSA

DISZITŐ, SZOBAFESTŐ ÉS MÁZOLÓ

Telefon 123-98.

Telefon 123-98.

BUDAPEST, VI., LÖVÖLDE-TÉR 2.

Telefon 108-14.

Telefon 108-14

MAGYAR ÉPÜLETÜVEGEZÉSI VÁLLALAT

BUDAPEST, VI., DÁVID-UTCA 11. SZÁM

Telefon 179-33

SPITZ TESTVÉREK

Telefon 179-33

ÉKSZERÉSZEK ÉS ÓRÁSOK
KÁVÉHÁZI ÁLLÓ, DISZ- ÉS ÜVEGLAP-ÓRÁK KÉSZÍTŐI
BUDAPEST, V., BÁLVÁNY-U. 2

Steinberger Fülöp kőfaragómester, Budapest IX., Márton-u. 38. Telefon 96-37.

TELEFON 18-99 ALAPÍTOTT 1890-BEN TELEFON 18-99

MILANOI MIÁLLITÁS SZÉPSÉG ÉREKA

WOTTITZ MANFRÉD ÉS TÁRSA
KLISÉKÉSZITŐ MŰINTÉZET
CINKOGRAFIA, BUDAPEST
VI. KERÜLET, EÖTVÖS-UTCA 48. SZÁM

***** AJÁNLKOZIK MINDEN ESZAKMÁRAVÁRO MŰMÁK MŰVÉSZES ELKÉSZÍTÉSÉRE, U. M.: DOMBORNYOMÁSOKHOZ VALÓ STÁNZNIK, FOTOTÍPIÁK, KEMIGRAFIÁK, AUTOTÍPIÁK, KLISÉK HÁROM ÉS NÉGYSZÍNŰ NYOMÁSHOZ. FÉNYKÉPFELVÉTEL HÁZON KIVÜL ÉPÜLETEKRŐL ÉS ÜZLETEKRŐL, INTERIEUR-OK, TÁJKÉPEK STB.

A hirdetések után folytatólag a szöveg másik fele következik!

SIMPLON KÁVÉHÁZ

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 8. SZÁM.
TULAJDONOS SURÁNYI SÁNDOR. — TELEFON 117-26.
NAPONTA SÁRAY ELEMÉR ZENEKARA MUZSIKÁL.

Benyovits Adolf L.

Telefon 18-63. butoráruháza Telefon 55-46.
Budapest, VII., Károly-körut 9.

Tömörfa-butorágyak. Saját kárpitos és diszitő-műhely. Lakás-, szálloda- és fürdőberendezések eredeti tervek szerint.

Excelsior-Szálloda

Budapest, VII. kerület, Rákóczi-ut 72. szám.

Excelsior American bar és Grill room.

Külön feljárt az utcáról a félemeletre. Nyitva este 8 órától. Caviár, Osztriga és Langouste különlegességei, az amerikai italok százféle keverékei és olcsó árai, a legújabb látványossága a főváros esti közönségének és gourmandjainak.

SCHLESINGER JÓZSEF

Budapest, Röser-bazár.

Szállodai, vendéglői és kávéházi személyzetet elhelyező iroda. — Külön üzlet adásvételi osztály.

Telefon Interurban 17-25.

MAJOROS KÁROLY

üvegfestő és mozaikrakó-műhelye

Budapest, VI., Országbiró-utca 33.

Telefon 170-13.

Telefon 170-13.

SOMLÓ

Budapest, VI., Rózsa-u. 27. Telefon 157-54.

DISZITŐ,
FESTŐ,
MÁZOLÓ

Gárdonyi Fivérek

fényképészek
Budapest, VII.
Dohány-utca 73
Telefon 118-47.

BOKOR és KLEIN

művészi cimfestők
Telefon: 108-37.
Budapest, VII., Rákóczi-ut 34.

Telefon 49-08. **RAPP S.** Telefon 49-08.

kárpitos és diszitő. Mintaraktár és műhelyek

BUDAPEST,
V., Mária Valéria-utca 13. szám.

Belatiny Casino brut.

SZÖLLÖSI TIVADAR, BUDAPEST, VII. KER., WESSELÉNYI-UTCA 6. SZÁM.

Magyar kir. országos központi mintapince és a Magyar kir. kincstári borok főelárusításának vezérképviselője:

TELEFON: 19-60.

INTERURBAN.

HIRSCHKOVITS KÁROLY

BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 15. SZÁM.

Hatóságilag engedélyezett kereskedelmi ügynökség. Közvetít kávéházat, szállodát, vendéglőt, valamint egyéb ingatlanokat, azok finanszírozását és egyéb pénzügyi tranzakciót eszközöl.

Rodosi Testvérek

kávè-, tea- és rumnagykereskedők. Telefon 26-16.
Budapest, V. kerület, Szabadság-tér 1. szám.

Henry Faber & Co. London, rum.

I. & F. Martell, Cognac és
Dékány Péter és Társa
budafoki cognagyárának
vezérképviselősége.

ÁLTALÁNOS BERENDEZÉSI R.T.

BUDAPEST
VII., GIZELLA-UT 26

Berendez kávéházakat
a legegyszerűbbtől a
legdrágább kivitelig.

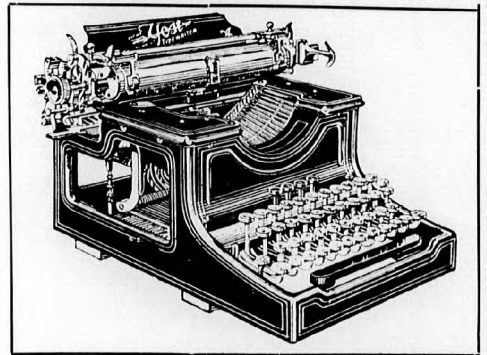

TELEFON-INTERURBAN 65-75

Korszakalkotó ujtás az írógéptechnika terén!

Automatikus váltó. Az írássebesség 50 százalékos fokozása. Csodálatos előny. A látható írásu, nem szalagos XV. számú Yost 1912. évi modellje az automatikus váltás folytán a legtökéletesebb, a leggyorsabb írásra alkalmas írógép.

Kérje vételkötelezettség nélkül a gép bemutatását.

A
U
T
O
M
A
T
A

Nem drágább a rendes gépnél.
Nagy betűk és jelek leírásánál a kéz nincs többé lekötve. A szóköz (spácium), a váltó beállítása, a kocsitovábbítás, váltóvisszaállítás automatikusan történik.

Yost

írógép részvény-társaság KÁLDOR M.
igazgató.
Budapest, New-York palota.

Goldstein Ignác

elektrotechnikus

Budapest, VII. kerület, Kazinczy-utca 53. szám

Telefonszám: 18—29.

Villanyos berendezés és karbantartási vállalat. Villanyvezetékek. Villanyventilátorok. Villanytelepek. Csengők.

Rein Nándor

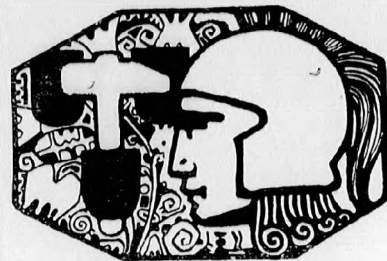
szőnyeg- és ágynemű áruháza
Budapest, VI., Andrássy-ut 9.
Berendez szállodákat, penziókat. Neuschloss-butorok kizárólagos főraktára ∴ ∴

MÁRTON IMRE ÉS TÁRSA

fémiparművészeti műhelye BUDAPEST, V., Pannonia-utca 31.

TELEFON: 127-34.

KÉSZIT: modern iparművészeti fémtárgyakat, művészi butor- és kapu-
vereteket, modern vert réz- és kovácsoltvas-csillárokat, kandallókat és fém-
portálokat. Művészi *versenydíjakat, plaketteket, érmeket* és egyházművészeti
tárgyakat. *000 000 000* Rajzok, tervek, költségvetések díjtalanul.

Palme Kristóf és Tsa

Parchen-Schelten

Vezérképviselő:

KOFFLER JAQUES

BUDAPEST, VII.,
BAROSS-TÉR 15.

Üvegcsillár- és lámpa-
gyár.

Különlegességek:

csillárok, kandeláberek, lyrák,
ámpolnák és falikarok
villanyos, gáz- és acetilén-
világításra.

TÜKÖRGYÁR

CARL BECK

TELEFON H 21

WIEN

TELEFON H 21

GYÁR ÉS IRODA:

XIV., MÄRZSTRASSE 109

Tükörköszörülés, tükörberakás minden
dimenzióban. — **Különlegesség:** Kirakatablak-
diszítések modern művegezéssel minden szakma
részére saját tervek szerint.

UJ! Modern velencei köszörülés művészies
butorok részére saját minták és rajzok szerint.

MINTARAKTÁR:

VI., Königs-klostergasse 3. Telefonszám: 4128.

"AUER" MAGYAR GÁZIZZÓFÉNY RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Csillárgyár. Karban-
tartási osztály.

Budapest, VI., Váci-körut 3. szám.

Telefon: 16-20. Este
6 órától: 12-90.

GROSSHÄNDLER

BUTORTELEPE

BUDAPEST, IV. KER.
Simmelweisz-utca 17. sz.

TELEFON
71-35. SZ.

Zimmermann és Lovász

Tapétaraktár, mennyezetdisz-
gyár, festő, diszítő, mázó

Budapest, VII., Almásy-tér 16. Telefon 171-29.

NÉMETH VILMOS - VÁLLALKOZÓ

BUDAPEST, VIII., NAGYFUVAROS-UTCA 23. SZÁM.

Elvállal kőmives-, rabitz- és mindenféle átalakítási és építési munkákat.

ANIMACOR
Pschorr-
Bräu

Müncheni idénysör

PÁL
HENRIK

ALAPITVA 1869.
 TELEFON 59-89.

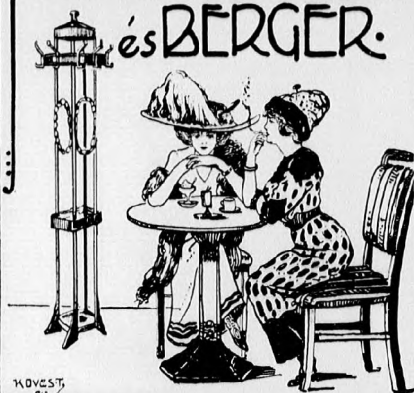
BUDAPEST
 GIZELLA-UT 25-27. SZ.

Vezérképviselet és főraktár Magyar-
 ország és melléktartományai részére

Pschorr-Bräu München

Dreher Antal kőbányai
serfözde főlerakata.

HERTZKA-PALÁSZ
és BERGER.

RÉZ és VASBUTORGYÁR
 V. LIPOT-KÖRUT 12. SZ.

FÜRST LEO

BUDAPEST, VII., DONGÓ-UTCA 3. Meister Testv. faárugyóra mellett. Ferenc József laktanya közelében.
 GŐZÜZEMRE BERENDEZETT ESZTERGÁLYOSÁRUK GYÁRA. Készít asztalosok részére mindenmű
 esztergályosmunkát méret vagy rajz szerint. Helybeli és vidéki megrendelések a legrövidebb idő alatt
 pontosan és jutányosan szállítottnak. Telefonszám 53-35.

SILBERMANN
BERNÁT
 FANAGYKERESKEDŐ

BUDAPEST, V.
 VÁCI-UT 50. TELEFON 14-66.

Stiller I. és Tsa Telefon 145-75.

jégszekrény és hűtőkészülékek gyára
 Budapest, VII., Szövetség-utca 3. szám.

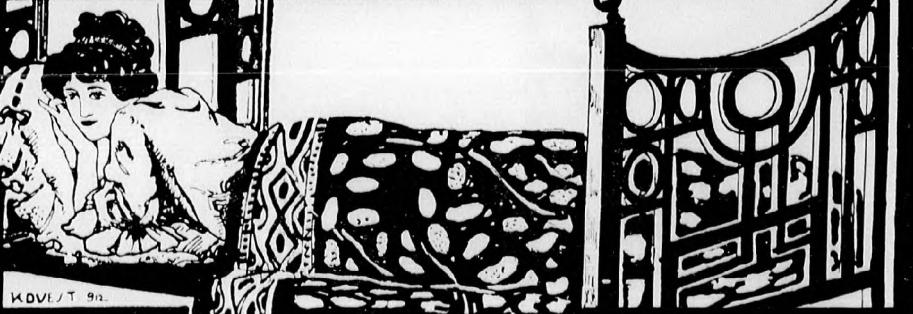
Kávéházi s vendéglői berendezéseket,
 alpacca, chinaezüst árut vesz és elad

BRAUN GYULA BUDAPEST, VII., SÍP-
 UTCA 14. TELEFON 161-44.

HAUGG BÉLA rézművesmester

BUDAPEST
 VII., AKÁCFA-UTCA 47. Teljes kávéházi
 berendezések. Telefon: 168-13.

PÁPAI és
NÁTHÁN
 RÉZBUTORGYÁR
 VI. ANDRÁSSY-UT. 2.

IGYUNK PALACE CASINO PEZSGŐT.

Stern, Merkel és Társai

Budapest, VII., Kazinczy-utca 47.

Hazánk egyik legrégebb csillárgyára.

RECORD RADÓ IRODAFELSZERELÉSI VÁLLALAT
BUDAPEST, VI., LOVAG-UTCA 3.

Szállít kávéházak részére modern kivitelű árlapokat, pénztári iveket és egyéb nyomtatványokat. Telefon 72-17. Telefon 72-17.

 Papirasztalkendők gyári raktára.

Thonet Testvérek

Tömören hajlitott fabutorgyárainak főraktára

Telefon 11-68.

Budapest, IV., Váci-utca 11.

Fischer és Társa r.-t.

elektrotechnikusok,

villanyos címtáblák, reflektorok vállalata.

Külön csillár-osztály.

Budapest, VI., Szerecsen-u. 65.

Telefon: 49-77., 143-37., 122-81.

Kovács kávéház

!! Budapest látványossága !!

Emeleten játék- és billárdtermek.

Telefon: 125-44., 132-32., 166-23.

Külön termék társaságoknak.

BING GUSZTÁV

Telefon
76-07.

FESTÉK ÉS VEGYI CIKKEK RAKTÁRA
BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-UT 38.

Telefon:
111-68.

Bondy M. és Társa

Telefon:
111-68.

Budapest, VII., Kertész-utca 38.

Vízvezetékek. Gázvezetékek. Gőz- és légfűtések.
Csatorna-felszerelések.

BEITZ JÁNOS

Telefon
81-30

MŰESZTERGÁLYOS,

új és használt kávéházberendezési cikkek raktára, legnagyobb elefántcsontgolyó raktára

Budapest, VII., Akácfa-utca 55.

DIPOLD JÁNOS

műlakatos- és csillárgyára

Budapest, IX. ker., Bokréta-utca 23. sz.

Saját gyártású csillárok diszes kivitelben. Rácsok, kandallók, világítótestek terv vagy rajz után. Különlegességek dombormű, vert vagy kovácsolt vas- és fémbutor-veretekben.
Telefon: 128-62. Telefon: 128-62.

UNGÁR ÉS FISCHER
BANKÜZLETE

Budapest, VII. ker., Rákóczi-ut 10.

Telefon interurban 143-92.

Cégünk nemcsak a szállodák és kávéházak közvetítésével, hanem azok finanszírozásával is foglalkozik. Convertál ezen szakmában tarozásokat, rendez fizetésképtelenségeket és fizetési zavarokat. Keresztül-viz discréten minden e szakmába vágó transactiókat.

KOVÁCS GYULA ÉS TÁRSA CSILLÁRGYÁRA

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 9. TELEFON: 91-04.

TÜKÖR-, KÉP-, KÉPKERET-,
ÜVEGCISZOLÓ-, RÉZFOGLALÓ-
ÉS ÜVEGFONCSOROZÓ-GYÁR

HIRSCHLER ÉS TÖRÖK

BUDAPEST
Iroda és raktár:
V., LIPÓT-KÖRUT 18.

RÁKOS MANÓ SZOBRÁSZ

TELEFON 75—60.

Készít mindennemű
gipsz-, kő-, műkő-,
stuccatur, Rabitz-
és műmárvány-
munkákat. Ajánl
mint különleges-
séget: STUCCO-
MÉNNYEZETEKET

BUDAPESTEN, VII., BÁLINT-
UTCA 9. SZÁM. ARÉNA-ÚT
ÉS THÖKÖLY-UT MELLETT.

STAHLER HERMAN

légszesz- és vízvezetékberendező.

Készít teljes hygienikus
berendezéseket.

TELEFON 36-57.

TELEFON 36-57.

Budapest, V., Bálvány-utca 23. sz.

EHRlich Gyula és TSA

szerszám és műszaki
cikkek nagykereskedése

TELEFONSZÁM 49-45.

Budapest, VII., Akácfa-utca 59. sz.

KORÁNYI ÉS FRÖLICH REDŐNYGYÁR

TELEFON 23-76.

Különleges gyártmányai: kávéházi és terasse-
ponyvák, szabadon álló napellenző sátrak,
szabadalmazott önműködő ajtócsukók és ablak-
szellőztetők, acél-, fa- és vászon-redőnyök.

BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UTCA 5.

SONNENFELD ÉS BAUER

ELSŐRANGU URISZABÓK

BUDAPEST, VII. KER., WESSELÉNYI-
UTCA 4. SZÁM. TELEFON: 82-56.

TELEFON
56—95

SZIRCH IMRE

FÉM ÉS NIKKELÁRU GYÁRA

BUDAPEST, VII., GARAY-UTCA 40. SZ.

“SANITAS” szikviz-, fagyalt- és conserv-gyár.

Tulajdonos BEUTUM S.

Telefon 62-10.

BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 53. SZÁM.

FARKAS ÉS TSA VASSZERKEZETI GYÁRA

BUDAPEST, VI., LEHEL-UTCA 8. SZÁM

82—70.

Telefonszám

82—70.

Készít modern **fémportálokat** és berendez teljes üzleti
áru-, könyv- és irattár-állványokat, (megbecsülhetetlen vasáru-
cikkek raktározására) a világhírű szétszedhető Estler-rendszer
szerint acéllemezből. A nemzetközi Vas- és Gépkivitelésen
ezen gyártmányok az állami nagy éremmel lettek kitüntetve.

BUDAPEST Gyáralapítás 1850! WIEN

MAYERHOFER C.F.

BUDAPEST, VI. KERÜLET, TERÉZ-KÖRUT 28. SZÁM.

TELEFONSZÁM 138-41.

TELEFONSZÁM 138-41.

Teljes kávéházi és vendéglői **modern konyhaberendezések** és állandó kiállítás
a legmodernebb konyhagépekben, úgymint: szab. kávészűrő- és kávéhűtő-
készülékek, kávédarálók, habverők, továbbá kávéházi és vendéglői taka-
rétküzhelyek, valamint fagyasztó-, jégapritó- és áttörő- (paszirozó) gépek,
fagyalt-tartányok. Elismert elsőrangú saját gyártmányú **jégszekrények és**
amerikai rendszerű hűtőházak, jég- és szén-sav-hűtéssel.

• Képes árjegyzék minden cikkről külön, bérmentve. •

egy igen kedves kávéházat létesítettek, mely ugyan még nem volt akkora, hogy a város közönségének igényeit kielégíthette volna, de a tényleges állapotokhoz képest nagy haladást jelentett ez is.

Ilyen körülmények között került Szűsz Károly, a miskolci „Royal“-szálloda volt tulajdonosa Sopronba háztűznézőbe. Keresett alkalmas helyiséget egy modern kávéház megalapításához és nem talált.

Szűsz azonban nem olyan ember, aki egykönnyen lemond elhatározásáról.

A helyiség-kérdést úgy oldotta meg, hogy megvett egy hatalmas saroktelket, a rajta levő emeletes házat lebontatta és helyére egy direkt kávéháznak alkalmas épületet emeltetett. A kételkedő emberek csakhamar meggyőződtek, hogy mi mindent lehet erős akaráttal produkálni.

A benszülött, régi spiszbürgerek, akik a vakmerőnek tartott vállalkozást részvétellel temették el még megszületése előtt, most bámulják a nagy, fényes kávéházat, mely igazi keleti fényvel és kényelemmel van berendezve és bámulják, hogy még a legdrágább portéka sem hiányzik belőle, t. i. a vendég. Ezt bámulják a soproni benszülöttek, még pedig belülről a kávéházban és legjobban azon csodálkoznak, hogy ime, ők is ott vannak, ők, akik azelőtt soha nem jártak kávéházba, hanem vendéglőbe vagy kaszinóba.

Ott van a sógor is, meg ott van a koma, meg a szomszéd, úgy hogy a kávéház még hétköznapon is tömve szokott lenni.

A berendezés igazi körtefából, fényezve, remek intarziás figurális betétekkel, gazdag aranyos hullámlecekkkel készült és gyönyörű, szabályos, háromtaktusos, négyszögletes helyiségben remekül érvényesül.

A fővállalkozó az „Általános Berendezési R.-T.“ volt, mely a munkálatokat a tőle megszokott izléssel és szoliditással végezte. Az épület terveit Jesovits Mihály budapesti építész, a kávéház belső berendezésének terveit részben Vas Béla tanár készítette.

Az új kulturintézmény, melyet megalapítója körülbelül 400.000 korona befektetéssel létesített, a város továbbfejlődési képességének egyik ékes dokumentuma és megalapítója a város közönségének hálájára, elismerésére és támogatására méltó.

Utazó.

U. i. Az egyes munkálatokat, mint vállalkozók, a következő cégek végezték: Ezüst és alpacca service „Sandrik“ ezüst- és fémárugyár. Üveg és porcellán ifj. Grünwald Mór. Kárpitos Rap S. Csillárok Stern, Merkel és Társai. Gáz és vízvezeték Bondy M. és Társa. Villany és felszerelés Andor és Futtaki. Konyha-cukrászda és fagyalt-készülék Mayerhoffer I. C. Székeket „Mundus“ gyár. Vas- és rézbutorokat Hertzka, Halász és Berger. Márványokat Pápai és Náthán. Üvegezést Hirschler és Török cég.

ÜZLETI HIREK.

A „SZAKMA BONITÁSA“ című multkori cikkünkre a következő levél érkezett, amely egyszermind megerősítése a cikkben foglalt állításunknak.

A levelet eredeti alakjában hozzuk:

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Hozzám intézett kérdésére alant adom meg a választ, már amennyire eddigi praxisom véleményemet kompetensnek minősítheti.

Az én intézetem — melynek két évtizede állok szolgálatában — kávé- és szállodás-váltókat sohasem acceptált. Beláthatja, hogy a kérdéshez nem szólhatok olyan sullyal, mint aminőt Ön annak érdemellenül tulajdonít.

Az előbbi esztendőben volt ugyan alkalmam — revizori minőségemben — több oly kisebb pénzintézet belső ügyeit vizsgálnom, melyeknek hitelt nyújtottunk. Ez alkalmammal szerzett tapasztalataimat, kiegészítve magánéletemben gyűjtött ezirányú megfigyeléseimmel megállapíthatjuk, hogy elenyésző ama esetek száma, amikor a pénzintézet kávé- vagy szállodás-váltókon vesztett volna. Ez tény.

És így nem is tultott b. cikküknek ama állítása, mely szerint a kávé- és szállodás-váltók bonitása erősebb a kereskedőkénél. Maradtam tisztelője:

R. L.

IFJ. NAGY ISTVÁN műépítész Baross-utca 127. számú házában terjedelmes kávéházhelyiséget létesít, melyet Kulka Mór bérelt ki.

A VÁCI-KÖRUTI „ÚJ IDŐK“ kávéházat eddigi bérlői Márkus és Kállai eladták Frank Henriknek.

AZ ÚJ „BAUMANN-KÁVÉHÁZ“. Örömmel konstatáljuk, hogy a közönség kedvence, Baumann Károly az új szerepében is meg tudta nyerni az „ő publikumát“. Az új „Baumann-kávéház“ a teljes siker jegyében indul meg.

NAGYVÁRADON A „FEKETE SAS“ kávéházat Sohr Miksa eladta az ottnai Royal kávéház főpincéérének 230.000 koronáért.

SZABADKÁN egy bankcsoport alakult azzal a céllal, hogy 100 szobás szállodát építenek kávéházzal és vendéglővel.

A SZEGEDI érdekelteket nagyban foglalkoztatja az a hír, mely szerint Kass János üzletét megveszi a város és egy bankcsoport — az élén Kass Jánossal — modern, hatalmas szálloda építését vette tervebe.

ÜGYANCSAK SZEGEDRŐL datálódik az az értesülés, mely a Tisza-szállóról beszél. A kávéházhoz hozzácsatolják a szálló téli kertjét és ily módon egy nagy, impozáns kávéháznak nyújtanak helyet. Az átalakításokat egy ottani építész vezeti.

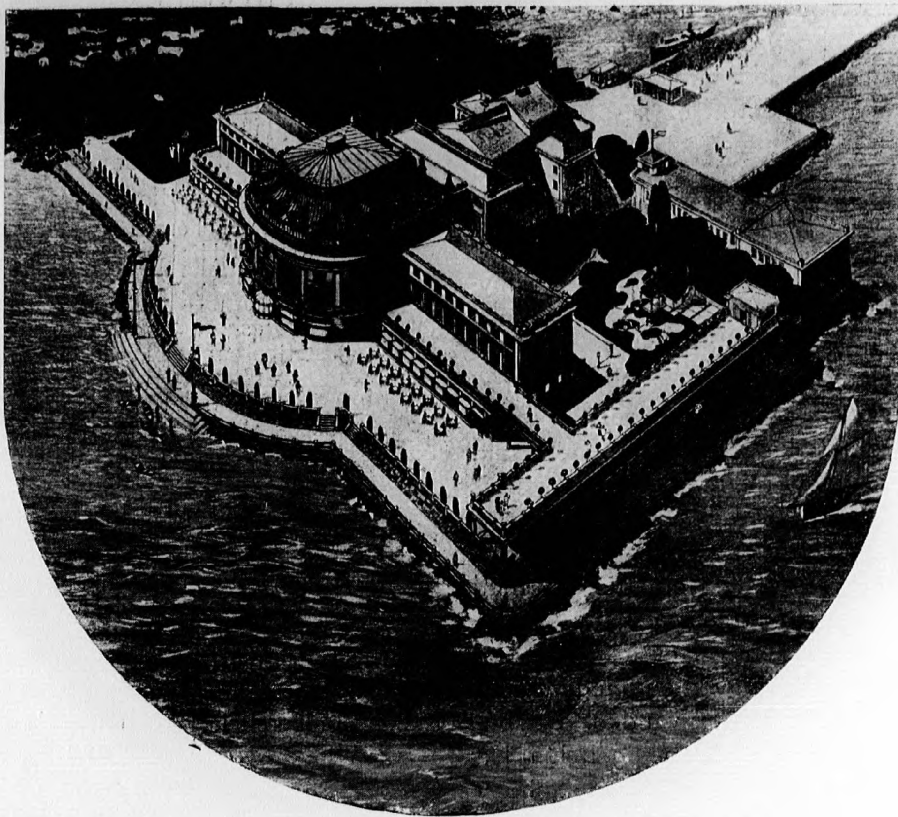
PETROZSÉNYBAN Grósz Mór eladta szállodáját Ratics Istvánnak.

DEBRECENBŐL értesülünk, hogy ifj. Wehinger Károly, a Hungária kávéház tulajdonosa, megvette a debreceni első takarékpénztár házában lévő Mátyás király pince éttermét Hengye és Brádl volt tulajdonosoktól.

NAGYKANIZSÁN Berkovics borkereskedő házat modern szállodává alakították át. A vállalkozásnak rögtön akadt bérlője Kardos és Steinerben, kik az ottani „Központi Szállodát“ birták tulajdonul.

AZ ESZÉKI „Central Szálloda“ tulajdonosa, Nagy József üzletét teljesen ujonnan rendezi be.

KAPOSVÁR szállodai életében is felfrissülő változás észlelhető. Tatár Gusztáv lebontatja f. év májusában „Korona Szállodáját“, hogy helyt adjon egy nagy, a város fejlődésével arányos, modern szálloda építkezésének.

AZ ÚJ KURPALAST ABBÁZIÁBAN.

Az egyetlen hely, melyet a magyarok foglaltak el az osztrákoktól: Abbázia! Sok pénzünkbe került, de szívesen tettük, legalább van a világnak egy foltja, hol a pesti ember otthonosan érzi magát — de csak száraz, szép időben. Ugyan micsoda sors várt a szegény üdülőre Abbáziában esős napon? Apró „Lesesalonjában“ alig fért el 3—4 ember, a fedett Quarnero ugyancsak nem nyújtott vigasztalóbb képet, mint mondjuk egy pesti kávéház. A közóhajnak és a közszükségletnek tettek tehát eleget, amikor egy esztendővel ezelőtt megkezdették az új Kurpalast építkezését, amely befejeztéig előreláthatólag még két esztendőt vesz igénybe.

Alant mutatjuk be Prutscher bécsi műépítész alkotta hatalmas épületcsoport prespektivikus tervét, mely kétségtelenül egyik legsikerültebb megoldása mindazon igényeknek, melyek a világfürdő lényegének természetes következményei.

Az épületcsoport területe 14000 négyzetméter, magába foglal egy hatalmas hangverseny-csarnokot, jobbról-balról terjedelmes Caffee-Restauranttal, melyet végig egy 24 méter széles terrasse határol, szélről sétatnyok közvetlen a kőparton, hátrább kis park, az egész mintegy félszigetszerűen helyezkedik a tengerbe.

Az épületblokkban nyer még elhelyezést az Adria-Club, a Casino d'Etranger, a színház, a Kurkommission helyiségei, itt fog lebonyolódni a fürdő legélén-

kebb forgalma, itt futnak össze az idegszálak, ez lesz a vérkeringés gócpontja, egyszerűbben: itt lesznek a kártyaszobák, kártyatermek, kártyaházak.

Ha valaki netán író-, olvasó-, társalgó- és billárd-termeget keresne, azokat is itt találja meg.

Külön fejezetet érdemel az a munka, mellyel a méregdrága telket kényszerítik ki a tengertől. Az ember és a természet küzdelme! De erről a munkáról külön fogunk megemlékezni és az egyes fázisokat illusztrációkkal tarkítani.

□ □ □

KÁVÉJELENTÉS. Ródoti Testvérek, Budapest, tudósítása (február végén). A kávé a múlt év ősze óta különféle alakulásokat mutat, úgy hogy még ma sem nyújt a helyzet tiszta képet.

Mintegy hat héttel ezelőtt az ellanyhulás jelzői mutatkoztak ugyan, ez azonban csak az üzlettelenség természetes következménye volt. Annál is inkább, hiszen a február elején jelentkezett véltelkedv hamarosan helyére állította a régi (októberi) jegyzéseket úgy Hamburgban, mint New-York, Havre és Amsterdamban. — Vonatkozik mindez a Santos-kávékra.

Finomabb fajokban, mint Portorico és Neilgherry, alig van némi kínálat és így az árak állandóan igen magasak, miután az olaszok a Vörös-tenger kikötőit blokkolják, csak elvétve kerül a piacra.

Az irányzat általában szilárd és véleményünk szerint mélyreható árváltozások csakis augusztus—szeptember havában várhatók, amidőn az új termés hozama hozzávetőleg megbecsülhető lesz.

Építészet

Orbán Ferenc építész városházterve Kolozsvárt.
Bauplan des Kolozsvärer Stadthauses vom Arch. Franz Orbán.
Plan de l'Hôtel de Ville de Kolozsvár par Arch. François Orbán.
Design. for the town-hall in Kolozsvár by the Arch. Ferenc Orbán.

EGY ÉRDEKES ÉPÍTŐMŰVÉSZETI KÉRDÉS.

Építészeti körökben nagy szenzációt keltettek azok az újsághírek, amelyek egyik előkelő műszaki lapunkban megjelent cikkkel kapcsolatban a napilapokban a közelmúlt napokban megjelentek. A műszaki lap kimutatta, hogy az a terv, amellyel telekfalvi Orbán Ferenc építész a kolozsvári városház és vígadó pályázatán a II. díjat elnyerte és amelynek alapján később Kolozsvár városa őt a kiviteli tervekkel is megbizta, eszmeileg feltűnően rokon a barmeni (Németország) városház-pályázatán II. díjjal kitüntetett pályatervvel, amelynek Prof. Wilhelm Kreiss a szerzője. A dologban azért van sok pikantéria, mert annak idején, a napilapok szerint, éppen telekfalvi Orbán Ferenc építész volt az, akinek sikerült az első díjjal megjutalmazott építőművészeket a kolozsvári városházán a megbízatástól elűtni azzal az állításával, hogy pályatervüknek homlokzati vázlatai részben nem eredetiek, hanem egy németországi (richsdorfi) városházáról vannak levéve.

Telekfalvi Orbán Ferenc építész a műszaki lap vádjával szemben azzal védekezik, hogy

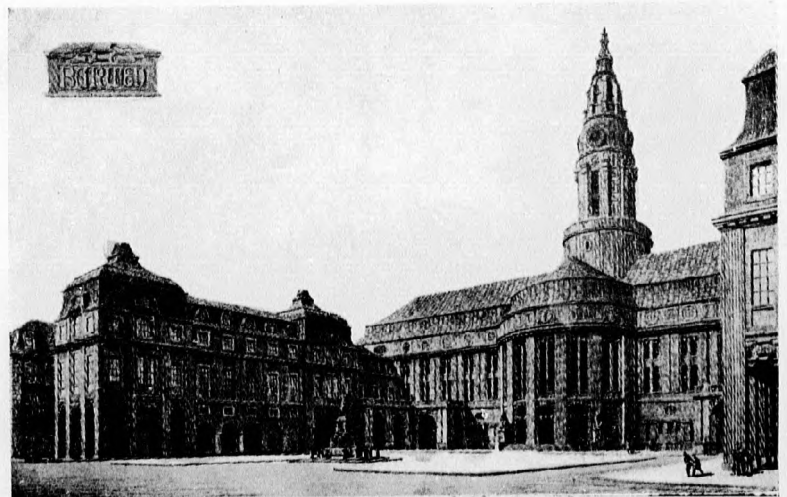
az ő alaprészi elrendezése egy kifejlődött alaprajzi típus: egy cour d'honneur körül való elrendezés, amely annyira általános, hogy ezért nem lehet a tervét egészen plágiumnak tekinteni. A helyiségek egymás mellé való sorakozásának pedig az egymással való szükséges szoros összefüggés miatt kell meg egyezniök. Ugyanabban az újságcikkben Kolozsvár alpolgármestere kijelentette, hogy nem telekfalvi Orbán Ferenc, hanem ő saját maga volt az, aki felfedezte az „utánérzést“ az első díjjal kitüntetett terv és ama bizonyos német városháza között. Pócsy Mihály, a város csatornázási és vízvezetéki főmérnöke művészi szempontból elsőrangúnak tartotta a tervet. Békéssy Károly, a kolozsvári egyetem tudós professzora pedig oly beható és alapos műszaki ismeretekkel bír, hogy rövid félnapon belül nyilatkozott a „Pesti Hírlap“-ban és kijelentette, hogy telekfalvi Orbán Ferenc építész ellen emelt vádak alaptalanok és indokolatlanok.

E véleményeket tudomásul véve, kíváncsiak voltunk ebben az ügyben nem érdekelt szakembereknek a nézetét is meghallani.

Kérdéseinknek és az azokra nyert feleleteknek a lényege a következőkben volna összegezhető:

— Igaz-e az, hogy telekfalvi Orbán Ferenc építész alaprajzi elrendezése egy annyira általánosságban kifejlődött típus, hogy a pályatervét nem lehet ez alapon utánérzésnek nevezni?

— Aligha igaz — volt a felelet —, mert ha ez úgy

A barmeni városháza. Tervezte Prof. W. Kreiss.
Das Rathaus in Barmen v. Prof. W. Kreiss.
L'Hôtel de Ville Barmen par Prof. W. Kreiss.
The Barmen town-hall. Designed by W. Kreiss.

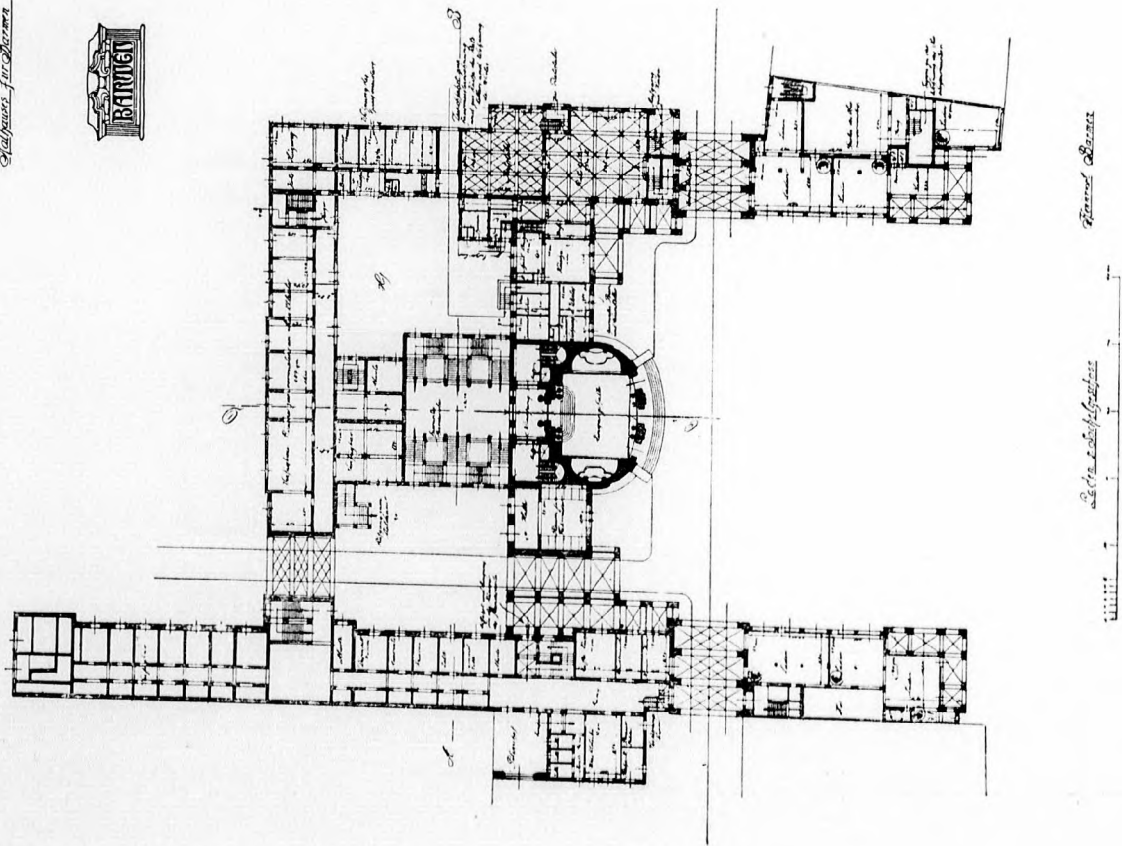

Fig. I. a. ábra.

A barmeni városháza, tervezte Prof. W. Kreiss. — Das Rathaus in Barmen v. Prof. W. Kreiss.
 L'Hotel de Ville de Barmen par Prof. W. Kreiss. — The Barmen town-hall. Designed by W. Kreiss.

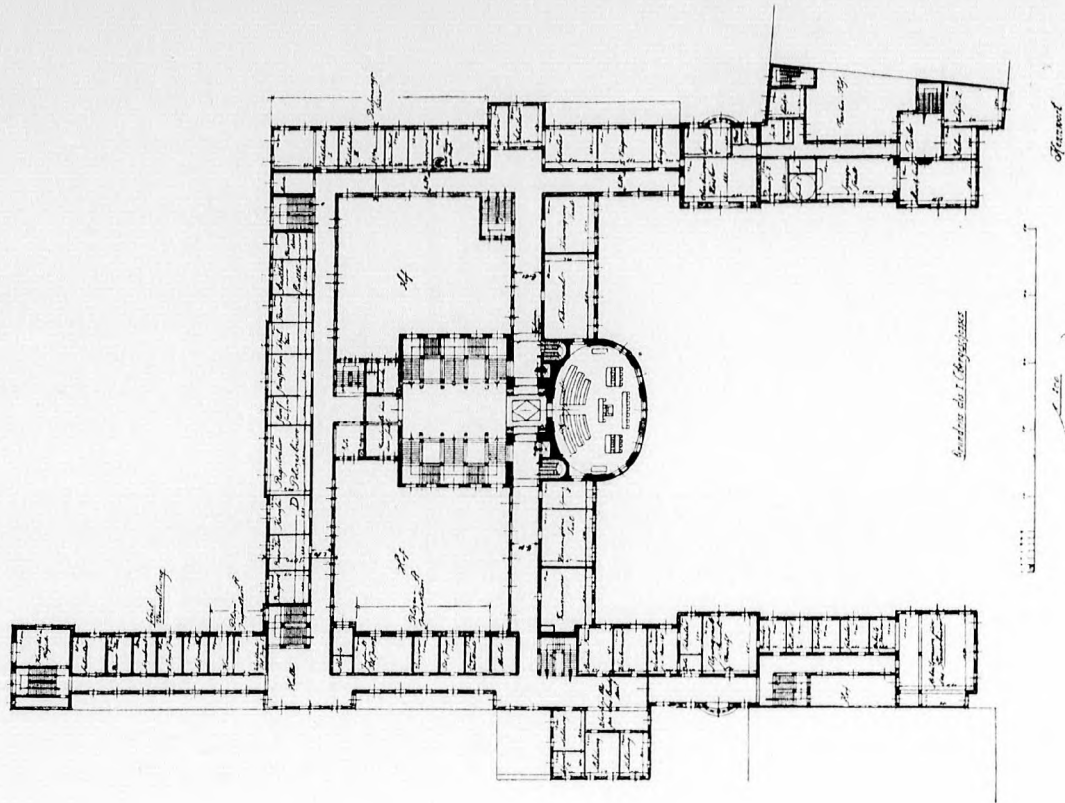
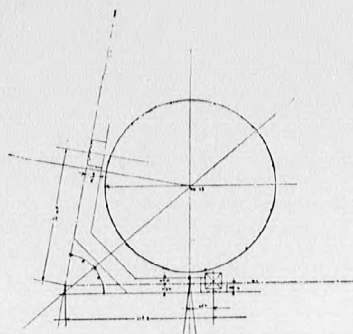
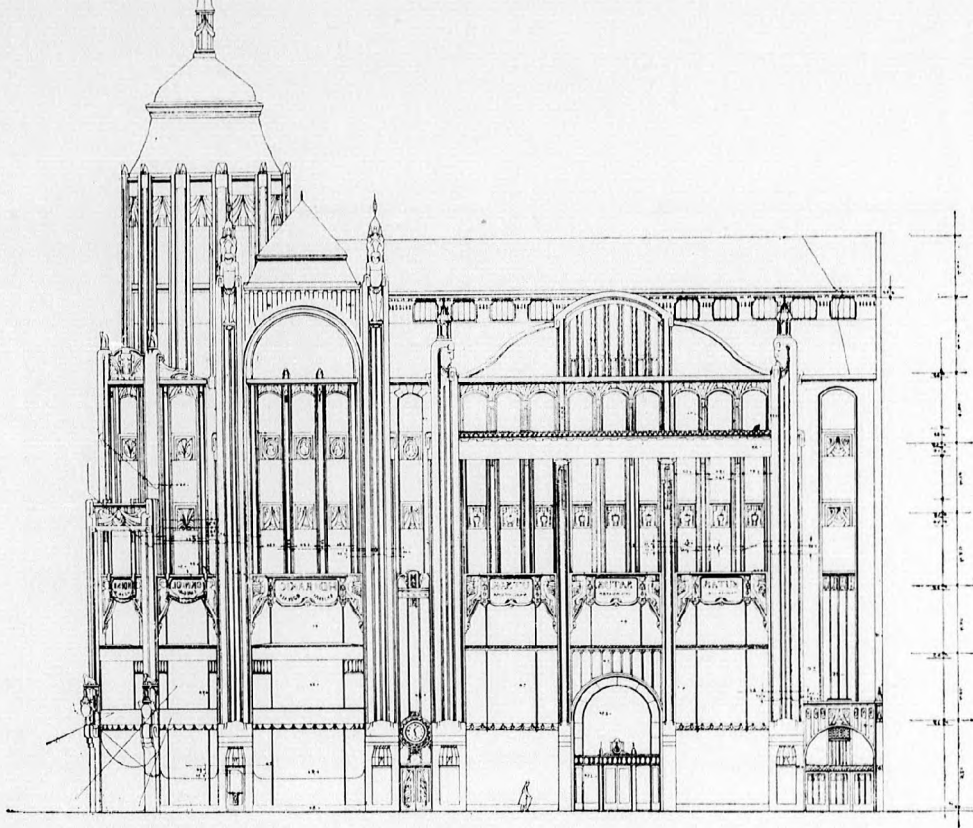

Fig. II. a. ábra.

BREITNER L. ZSIGMOND ÉS
STERN ALFRÉD
ÉPÍTKEZÉSE, DEÁK-TÉR

HOMLOKZAT.

Révész és Kollár
műépítészek buda-
pesti építkezése.

Ein Budapester Bau
der Architekten
Révész und Kollár.

Construction à
Budapest des Arch.
Révész et Kollár.

Building in Buda-
pest by the Arch.
Révész and Kollár.

volna, akkor a „Vállalkozók Közlönye“ cikkírója a barmeni városház pályázatára beérkezett akármelyik terv utánérzésével vádolhatta volna az építész, holott a cikkben kifejezetten Prof. Kreiss annyira jellegzetes tervéről van szó. A pályázati feltételek szerint ugyanis az összes barmeni tervek cour d'honneurösek.

— Lehet-e egyáltalában szó az építőművészetben plágiumról s főleg alaprajzi plágiumról?

— Nehezen, vagy alig. Egy jó alaprajzi megoldást a megfelelő helyre akárcsak annyira is átvinni, mint azt (a közölt) rajzok mutatják, nem nevezhető plágiumnak. Telekfalvi Orbán Ferenc építész tervében jelentkező alaprajzi hasonlóság legfeljebb csak az átvitel nehézségét bizonyíthatná. Mert amíg a barmeni városházánál városépítészeti szempontból feltétlenül szükséges volt a cour d'honneurös elrendezés, addig a kolozsvári óriási Mátyás király-tér sarkában egy cour

d'honneurös elrendezés már magában is annyira abszurdum, hogy egy idegen alaprajzi megoldásnak eredményes átvitelét, sőt annak a lehetőségét is kizárja. Az, hogy a vigadó helyiségeinek elrendezése nem volt megfelelő, a cikk írójának ad igazat.

És ezzel átadjuk a szót a nála többet mondó képeknek. Annak bizonyosságául, hogy az ügyben támadó álláspont nem vezet, álljanak itt, minden kommentár nélkül, egymás mellett a sok zivat zavart érdekes pályatervek, olvassa ki belőlük mindenki azt, amit felfogása és érzése diktál.

Képzőművészet

KÖVÁRY SZILÁRD GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA ÉS EGY KIS TANULSÁG.

Kőváry Szilárdnak a Művészházban bemutatott kollektív kiállítása sokféle tanulsággal fog szolgálni mindazoknak, akik ennek a tiszta talentumu, erős művészi hittől dolgozó művésznak a munkáit meg fogják nézni. Tanulságok ezek, melyeket sokan valának maguknak s amelyeket sokan hangoztattak, de amelyek mindig időszerűek s a közönség és a művészek egyaránt megszívlelhetik. Ma, amikor Budapest tárlatain évente annyi művészi termelésben van része a közönségnek, hogy amire tavasz végén fáradtan és unottan hagyja el a művészi szezon utolsó tárlatát, ha summázza mindazt a sok impressziót, művészi élvezetet, amiben egész éven át részt vett, a memorizálása csupán a „sok képet láttam“ gondolatban fogja az egész kérdést elintézni, elsősorban az a tanulság formálódik ki — ismét — ebből a kiállításból, hogy a jövő — de már a ma — művészi érvényesülése is csak a gyűjteményes kiállítások keretein belül fog megtörténni és itt szögezzük is le mindjárt e kérdésnek a realitását: ezt az elvet szinte ökonomikus következetességgel szolgálja a Művészház. Ma, amikor közönség és művészet kezd ismét egymással intimebb vonatkozásba kerülni, amikor ez a művészettel foglalkozó kultur-közönség nemcsak arra kíváncsi, hogy mit lát egy-egy nagy tárlaton, milyen képeket hordtak ott össze, hanem az is érdekli, hogy a kedvelt művésze, aki az ő ízlésének, művészi hitének megfelelően dolgozik, vagy aki egészen más vizeken evez, mi újat hozott, mennyire fejlődött, stagnál vagy elmaradt, amikor szóval a művész oeuvreje iránytűjének elhajlása érdekli leginkább, minderre a kérdésre csak a gyűjteményes kiállításon kaphat kielégülést. Évek óta nem láttuk például Kőváry Szilárd munkáit; azok, akik számon tartják a művészet munkásainak tevékenységét, tudták, hogy ezek az évek új meglepetéseket, új stációkat fognak szerezni, azok pedig, akik most látják először képeit, vagy nem igen emlékeztek munkáira, látni fogják ezen a tárlaton, hogy a művészet is, mint minden kultúra, folyton újat akaró fejlődésben van, de látni fogják azt is, hogy ez a három év mennyi fejlődési, kísérleti állomáson ment át a mai határáig, amely ismét kiindulása lesz az ő jövő művészi fejlődésének. Még a laikus előtt sem szükséges eze-

ket a képeket a máról-holnapra való napi sorrend-szerűségben elhelyezni, elég, ha valamennyit végignézi s rögtön meg fogja érteni, hogy ez a sok impresszió, ami ezekben a képekben abszorbeálódott, úgy rakodott egymás fölé, mint a szabad levegőre kitett érc nemes patinája. Három év oeuvrejének az eredménye kínálkozik itt ezeknek a tanulságoknak a beigazolására. Látjuk, hogy ez a három év, amely alatt visszavonult a természetbe, hogy bontja ki egymásután az eredményeket. Az itt-ott felcsillanó naturalisztikus felfogásra, amely helyenként még a Bastien Lepag-korszak reminiscenciájára emlékeztet, nyomban ráarakodik az impresszionisztikus felfogás első frissesége, ennek az — ma már túlhaladott irány — elmúlt nagy hevületnek minden mámore, kiaknázása, a plain air tobzódása, a színfoltoknak kezdetben strukturátlan elhelyezkedésére mint következik azoknak teljes összecsendülése, kiegészítő effektusa. Azután a színfolt-mámore után a nagy leegyszerűsítésre való hajlam. A foltok már egymásba merülnek; a kolorit nyers, energikus tűzét letompító egyszerűsítés azután tartósabb lesz nála. Látjuk, hogy ebbeli kedvének kitöltésére mint megy át a pasztell színekhez, amelyek a pasztell-technika eszközeivel inkább kedveznek ennek az új kísérleteinek. De itt sem áll meg. Eljut ő is, — habár józan ökonomiával — ahhoz az uthoz, amelynek valahol a végén ma a Mattiseék, Piccassoék s még azon is túl az olasz futuristák rohannak előre: a stilizáló pikturához. Ez az irány ma már szertelen és számos utakon törtet előre s akik egyelőre csak kritikai szemlélői, éppen úgy nem exkommunikálhatják ki a művészeti hit egyházából sem a nyugodtan s óvatosan kísérletezőket, sem a — futuristákat.

Ez a jövő feladata lesz, de nekünk ma sokkal szimpatikusabb a stilizáló kedvnek az a keresése, amely például a Kőváry stilizáló pikturájához van közelebb.

Százhusznál több képének szemlélete toltá elénk ennek az elmélkedésnek egynéhány gondolatát, de ez a százhusz kép mindentől elvonatkoztatva is tisztán nyújtja Kőváry művészetének igaz és mély értékeit. A tanulságokat tovább szöhetnők, de hogy végső konzekvenciára jussunk, hálásnak kell lennünk a Művészháznak, elsősorban azonban magának Kővárynak, hogy volt kitartása s művészi rezónja ahhoz, hogy egyszerre s összefoglaltan adja elénk mindazt, amit elszórtan talán nem élveztünk volna ennyire — egész művészetét! A három év tiszta munkáját. iv.

KÁVÉHÁZI SKICCEK.

BARBARIZMUS.

Minden társadalmi szokásnak megvannak a maga szokásjogai és kötelezettségei.

Mondjuk például: könyvet kérek kölcsön (feltéve, hogy kapok). Akkor ugye hallgatólag magamra váltaltam azt, hogy nem gyűrök minden lapra számárfület, hogy a hideg felvágottat nem feltétlenül a könyvön fogyasztom el, hogy a mosónőnek szánt kiadásaimat lehetőleg más cédulára és nem a belső címlapra jegyzem fel.

És ha az ágyban olvasok, nem muszáj a nyitott könyvvel rácsapni az égő gyertyára, hogy elaludjék, rácsöpöghet a faggyu másképen is a lapokra. Tehát minden rendelkezésemre álló eszközzel megvédem embertársam tulajdonát. Belátom, rossz szokás, de elfogadott dolog.

Eszembe jutnak ezek az erények itt a kávéházban, ahol a doktor ur ép az imént intett a fizetőnek (le sem ült, csak úgy az ajtótól szólt oda): Pista, a Magyar Hirlapot! Előveszem a Pistát.

— Ez az ur ide járhatja az ujságját?

— Dehogy, — feleli — csak esténként be szokott szólni érte! Már úgy megszoktuk, fel sem tűnik! De ez még kétségtelenül a lovagiasabb forma.

Hány esetben bontja ki a doktor ur az ujságtartó nádszerkezetet, kiemeli (elnézést ezért a kellemetlenül helyén való szóért) a napi lapot és mintha a világ legtermészetesebb dolgát végezné, belegyömöszöli a jobb zsebébe, de az ágyba is kell csak valamelyes szellemi táplálék, tehát a processzus megismétlődik egy másik ujságtartóval, mely az imént még büszkén tartott a karmai között egy estilapot. Azóta már régen benn van a doktor ur bal zsebében.

Igazán nevetséges, a kávéosok azért a kis lötytyért elkérnek 44 fillért. Tiszta nyuzás. A legkevesebb, amit tehetek ennek ellenében, hogy elviszem a két ujságot (20 fillér értékben), eszem a szodabicarbonátjából (2 fillér értékűt), kérek a szivaromhoz egy potyaszipkát (2 fillér). Ja, igaz, irnom is kell! Pista! Kérek csak levélpapírt és borítékot (4 fillér).

Ezek azok a pénzek, melyeket a legnyugodtabb lelkiismerettel veszek ki a kávéos vagy a főpincér zsebéből, nem regie, hanem de facto rézpénz címén.

De hiszen nem is erről akartunk szólni, hanem arról a példátlan barbarizmusról, melyet nálunk a kávéházban az ujság és folyóiratok terén jobb ügyhöz méltó buzgalommal kifejtenek.

A kávéos kénytelen védekezni ez ellen, de sajnos, csak diszkrétan, udvariasan teheti. Meg is találta a módját — mondja ő — és olyan ujságtartót szerkeszt, mely lent kulccsal zárható és így az ujságot lezorító

pálca csak akkor emelhető, ha az kulccsal (mely természetesen a kávéos zsebében őriztetik) nyitattott.

Nyugodtan ül le vacsorázni, de egyszerre csak megakad a falat a torkán. A doktor ur bosszankodik. A doktor ur dühös és holnap már elpártol a szemben levő Findsi kávéházba. De miért is bosszankodik a doktor ur?

Igaza van, hogyne volna dühös az ember, amikor itt holmi ujtásokkal arra kényszerítik, hogy rongyos, tépett ujságot olvasson az ágyban. Ezt az ujságot ki „kell” tépni a tartójából. Ez oda van szögezve.

Aztan jönnek a folyóiratok kemény táblában. A fedelen diszlik az „Illustrierte stb” felírás. De ebben aztán ki is merült a szöveg, mert benne nincs se „Illustrierte”, se „stb”. Ama egyszerű oknál fogva, mert a füzetet már nézte valaki én előttem is.

De ez még hagyján!

A harmadik-negyedik kísérlet sikerre vezet, ebben a táblában benn találtam a lapot is.

Ejnye, hiszen éppen ezt a lapot kerestem, ennek is csak egy cikkét. Gyorsan fellapozom, . . . igen eltalálták: éppen ez a cikk van kivágva mértani pontossággal. A másik oldalon az olasz királyné látható az orrától a gyomráig terjedő folytonossági hiánnyal. Ez t. i. a cikk tulsó oldala!

Más rubrikába tartozik a kávéházi irodalmárok e téren kifejtett tevékenysége!

A szelidebb fajta megelégszik azzal, hogy ceruzával huzza alá a neki tetsző sorokat. Felkiáltó jelek, kérdő jelek és egyéb gyenge célzások sem ritkák!

Ha netalán egy „fejtörő” vagy „rejtvényt” lát, nem állhat ellent annak, hogy oda ne irná a „megfejtést”.

A kegyetlennek eszibe sem jut, hogy megfosztja az utódját a „fejtörés” kéjes érzésétől.

Nem csoda, ha ebben a nagy produkcióban akad egy kis elmesség. Amikor például egy vendég a Nyugatot kivette a saját táblájából és a „Gyógy-szerészek lapjában” helyezte el örök nyugalomba.

Vagy amikor egy „Szent és sérthetetlen” című cikk elé oda ragasztották Ady nevét ilyen módosítással: Ady Endre, a szent és érthetetlen.

Ez azonban csak szórványos jelenség, legtöbbszörre alaposan megbosszant ez a hivatlan kommentár!

Ilyenkor önkénytelenül is eszembe jut az a régi, hasonló jó szokás, amely telefirkantatja az ép oly esztétikaellenes, mint szükséges intézményünk falait. Ez és a kávéházi folyóirat margója: a szellemi termelés lerakódó helye.

Édes Istenkém, majdnem vétettem az udvariasság legelemibb szabályai ellen! A nőkről megfeledkeztem;

Nyájas olvasó! Ha kávéházi multad folyamán a kezedbe került már a „Wiener Chick”, vagy a „Chic Parisienne” című értékes (?) tartalommal rendelkező és állandóan „rendkívüli kiadással” jelentkező folyóirat, úgy rögtön meg fogod érteni fájdalommat.

Ha egész lap hiányzik belőle, azt mi észre se vesszük, ott a doktornénak két-három ruha mintája kellett.

De sokkal szomorubb a helyzet, ha ott látom azt az egészségtől duzzadó, piros, mosolygós száju nőt, telve gráciával, (rendesen csipő nélkül, mert ez így elegáns) oly sikkesen tartja a napernyőjét, vagy veszi át a tálcán nyújtott levelet, mondom csupa életkedv és báj — és szegénynek nincsen lába. (A doktornénak tudniillik csak az aljra volt szüksége.)

Vagy ha ugyanez a báj-nő ott ül az elegáns causeuse-ön — skalpirozva.

(A doktor ur új kalapot helyezett kilátásba őnagyságának.)

És ezt így folytathatnók a végtelenségig, mindenki egy-egy ismert kávéházi epizódra bukkan rá és senki sem veszi észre az izléstelenséget, a tapintatlanságot, a barbarizmust!

Pista, kérem a Studiót! (El vagyok készülve arra, hogy stereotip „kézben van“ válasszal tárgyal le.)

De nem, úgy látszik, új mondás lett használatos. „Sajnálom doktor ur — ellopták!“

A TÖRZSVENDÉG.

Valljuk be őszintén; nem is olyan régen még bizonyos foku lekicsinylés volt ebben a szóban: törzsvendég. Egy ember, kinek állandó kávéháza van, aki valószínűleg tétlen, üres életet él.

Azóta változott a helyzet és a törzsvendég fogalma kezd elhomályosodni. Ma kétféle ember van, olyan, aki naponta jár kávéházba s olyan, aki naponta többször. Agyonhasznált sablón már azzal előhozakodni, hogy nálunk a kávéházban tárgyalják le az üzleteket — a férfiak is.

Mi már nyugodtan mondhatjuk azt is, hogy a kávéházban születünk és ott halunk meg.

És, hogy ez nem is olyan képletes szólásmód, abban a napi riportok adnak igazat.

Haláleset a kávéházban nem ritka dolog és, hogy mindenben igazunk legyen, úgy hivatkozhatunk egyiket esetre, amikor a gyorsan előhívott mentők (a szeparéban) már csak a legnormálisabb kelepelést konstatálhatták. És abban a városban, ahol a vendég gyakran este fizeti ki egyszerre a cecchét ily módon: volt reggelire egy kávé, délelőtt egy pár debreceni, délután pikkoló stb. stb., ott bizony elszántság a törzsvendégről irni.

De én egy törzsvendégről szólok, aki még ebben a törzs-városban is érdekes jelenség.

Egy köruti kávéházban ül. Valamikor a népszínház tagja volt, annak nyugdíját huzza. Ezzel az anyagi viszonyait kellően ismerttettem.

Egy barátjával együtt, tehát másodmagával bérelt a kültelken egy tágas, jól berendezett, hónapos ágyat. Beletelepedtek ketten, de sehogysem fértek el, még összegubbaszkodva sem. Ugy feküdtek ott, mint két §§. Éjszaka felváltva keltek fel kipihenni a nyugodalmat.

Erre aztán a kényszerűség egy megállapodást juttatott létre közöttük: minden éjszaka csak az egyikük alszik, a másik a kávéházban virraszt.

Már most este 9 órakor megjelenik a vendég az említett kávéházban. A pincér egy hatalmas bögrében hozza a kávé (amit a kávé díjmentesen bocsájt rendelkezésére). A vendég ur kiönt a bögréből egy félpoháryit a rendes servicébe. Aztán megy a megszokott körutjára. Bejárja az óriási kávéház minden zugát és hordja a lapokat az asztalához. Valamennyi vidéki és nem olvasott ujság ott tornyosodik az asztala melletti széken. Nem csoda, sok kell, egy egész éjszákára való. Közbe-közbe megint tölt a bögréből a pohárba. S így mulik az éjszaka; nem vesz észre maga körül semmit, csak falja a színházi rovatot (mit is falhatna egyebet). Amikor még ő is szerepelt bennük, szép idők, diadal, taps, népszínház, nyugdíj . . .

DOMI.

□□□

MŰCSARNOK. A Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállítása február 15-én zárult be, hogy helyet adjon egy hármas kiállításnak, melyet a grafikusok és aquarellisták egyesülete rendez, a korán elhunyt Hegedűs László és Tull Ödön festőművészek hagyatékának kollektiója keretében. A kiállítás állami díjakkal van összekötve, amelyekre a kiállító egyesület tagjain kívül résztvevő vendégművészek is pályáznak. Ez a kiállítás előre tolja a tavaszi kiállítást is, amely április hó 26-án nyílik és május 27-én zárul.

Plakát. Márton Imrétől.

ÁLLANDÓ MŰVÁSÁR.

Öt évvel ezelőtt szerény arányokban alakult meg a Besnyő-féle „Állandó Művásár” címet viselő műkereskedés.

Hogy e vállalkozás helyes uton haladt, azt bizonyítja az a körülmény, hogy művészeink és a műértő közönség között oly kapcsot tudott létrehozni, mely mindkettő javára vált.

A Haris-utcai szalonjában felleljük valamennyi nevesebb magyar piktor művét, úgy, hogy teljes mértékben megértjük a jóízű közönséget, ha ezt az állandó tárlatot jóindulattal és érdeklődéssel támogatja.

Fontos az, ha ilyen imaginárius értékkel bíró tárgyak vásárlásánál bizalommal lehetünk az eladó iránt.

Erre a bizalomra feltétlenül rászolgált Besnyő Béla, az Állandó Művásár agilis ügyvezetője, ki

Téli táj.

Besnyő Béla műve.

hozzaértésével idehaza és a külföldön piacot teremtett a magyar képnek és a vásárt oly reális alapra helyezte, hogy nemcsak a kivételesen jól szituáltak, hanem a polgárius anyagiakkal rendelkezők is megtalálhatják az izlésüknek és művészi kíváncsiságuknak megfelelő képet.

A Besnyő-féle képszalón.

Egy kávéházi fa- és fémkonstrukcióju márványasztal-rajzra ezennel pályázatot hirdetünk alanti feltételek mellett:

A pályázaton részt vehet minden magyar tervező, iparművész vagy rajzoló.

A pályázók 1 db pastell, aquarell avagy tusrajzzal is pályázhatnak.

A pályázat határideje 1912. évi április hó 30. napja és a pályázók tartoznak jelígis levéllel ellátott terveiket legkésőbb a pályázat lejárta előtti napon szerkesztőségünkben beadni, mert később érkezett pályázatok figyelembe vételni nem fognak.

Első díj K 100.—.

Második díj K 50.—.

Jurytagok: Kánitz Henrik, Harsányi Adolf, Harsányi Ferenc, Weingruber Igánc, Vas Béla tanár, Kozma Lajos műépítész, Jaschik Álmos tanár, Berger Soma vasbutorgyáros és Kovács Béla szerkesztő.

Az első díj által kitüntetett, illetőleg pályanyertes mű fényképei az összes külföldi iparművészeti és művészeti szakmával foglalkozó lapoknak közlés végett meg fognak küldetni.

A pályanyertes mű a kiadóhivatal kizárólagos tulajdona marad, amelyet kivitelre felhasználhat, vagy felhasználathat, vagy bármely más módon értékesíthet.

A többi tervekre nézve fentartja magának a kiadóhivatal azon jogát, hogy azokat 30, azaz harminc kor.-ért megvásárolhassa, illetőleg megtarthassa és felhasználhassa, vagy bármely más uton értékesíthesse.

A kiadóhivatal kötelezi magát az összes beérkezett tervet, melyek e lap niveaujának megfelelnek, saját költségén a tervező megnevezésével sokszorozítani és lapjában közölni.

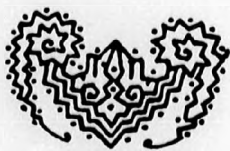
Azon esetben, ha a zsüri az első díj odaitélésére egyik művet sem tartja alkalmasnak, úgy joga van a viszonylag legjobbnak ítélt tervet az első díj helyett ötven koronáig terjedhető díjjal megjutalmazni és az első díj kiadására új pályázatot kitűzni.

A szerkesztőség.

Lapunk 1-ső számában közölt tervpályázat benyújtásának végső határideje márc. 15., a 2-ik számban közölté pedig márc. 20.

Újabb pályázatok. Lapunk legközelebbi számai folytatólagosan a következő pályázatokal fogja közzétenni: Csillár rajz pályázat.

Nemzetközi plakátpályázat.

TÉPELŐDŐ. A kérdezett üzletet mi is mint jól menő és biztos existenciát nyujlót ismerjük ugyan, de azért egész pontosan nem tudhatjuk, hogy a megadott forgalom tényleg megfelel-e a valóságnak?

A vételár azonban mindenesetre tulmagas, mert nem szabad elfelejteni, hogy az üzlet 1—2 éven belül feltétlenül alapos renoválásra szorui.

Ily fontos és életbevágó kérdésben nem tudunk Önnek teljes felelősségre tanácsot adni, mert egyrészt nem ismerjük az Ön személyes kvalitásait, másrészt pedig az is fontos kérdés, hogy a vételhez szükséges tőke saját vagyona-e vagy nem?

Mert az esetben, ha számítása teljesen nem válna is be, de saját tőkével rendelkezik, úgy legfeljebb csak kevesebb tiszta jövedelmet tudna felmutatni, míg ha üzletét nagyrészt idegen tőkével szerezte meg, úgy a legkisebb csalódás, mely az alapszámításban történt, katasztrofális jellegű lehet.

ÉPÍTKEZŐ. Ha feljön Pestre, úgy a terveket készséggel áttanulmányozzuk és az alaprajzi elrendezésen, ha még lehet, módosítunk.

Mindenesetre ajánljuk, hogy a légfütéstől ne tágitson, mert ha ma egy nagy vidéki szállodát építenek, ott annak nem szabad hiányoznia. Vizszontlátásra.

S. M., SZATMÁR. A kérdezett céget ismerjük és minden tekintetben bizalomra méltónak tartjuk.

Ez a rovat olvasóinknak minden tekintetben rendelkezésre áll.

A Szerkesztőség azonkívül készséggel szolgál minden érdeklődőnek információval és tanáccsal levélbeli megkeresésre is:

ÜZLETHELYISÉG bérleténél,

ÜZLETHELYISÉG opcióvételnél,

ÜZLETELADÁSNÁL információt ad legdiszkrétebben,

ÜZLETVÉTELNÉL információt az üzlet körülbelüli forgalmáról, berendezésének értékéről,

ADÁSVÉTELI szerződésekről és annak egyes pontjairól,

ÜZLETÁTRUHÁZÁSOKNÁL tanácsot díjtalanul és készséggel ad az átruházási törvény idevágó rendelkezéseiről,

ÜGYNÖKI JUTALÉKOK-ról való esetleges vitás esetekben a per elkerülésére készséggel nyujt segédkezet, avagy egyezség keresztűlvitelére díjmentesen vállalkozik,

KÖLTSÉGVETÉSEKET és számlákat készséggel revideál és differenciák esetén a békés lebonyolítást előmozdítja,

ÜZLETI ÖSSZEKÖTTETÉSEKET elősegít, minden szakmára megfelelő, megbízható vállalkozót, iparost, kereskedőt, közvetítő ügynököt ajánl, azok költségvetését, számláját és működésüket ellenőrzi.

Az ilyenmü kérdézősködéseket szerkesztőségünk a napi postával, avagy személyesen, nyomban legdiszkrétebben intézi el.

Készséggel szolgálunk értesítéssel egyének, cégek, vállalatok megbízhatóságáról és hitelképességéről is, a legnagyobb titoktartás mellett.

JÓKAI
NYOMDA
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
@BUDAPEST,
THÖKÖLY-ÚT 28.
TELEFON: 96-32